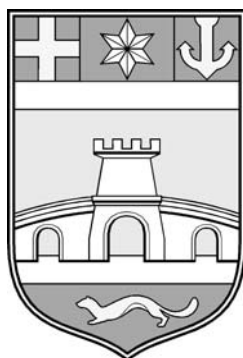

REPUBLIKA HRVATSKA
OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA
SKUPŠTINA

Materijal za sjednicu

**INFORMACIJA O STANJU
I PROBLEMATICI U
STOČARSTVU NA PODRUČJU
OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE**

Materijal pripremili:

- *Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije*
- *Savjetodavna služba Podružnica Osječko-baranjske županije*
- *HPA Županijski ured Donji Miholjac i Darda*
- *HGK Županijska komora Osijek*

Osijek, svibnja 2015.

INFORMACIJA O STANJU I PROBLEMATICI U STOČARSTVU NA PODRUČJU OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

UVOD

Osječko-baranjska županija sa svojim proizvodnim kapacitetima biljne proizvodnje ima jedno od značajnijih mjesta među županijama u Republici Hrvatskoj. Resursi biljne proizvodnje jedan su od preduvjeta proizvodnje dovoljnih količina animalnih bjelančevina: mesa, mlijeka i jaja za ishranu stanovništva, zbog čega Županija u svom razvojnem dijelu ukupnog agrara posebno mjesto ustupa razvoju stočarske proizvodnje.

Postojeći obim biljne proizvodnje je preduvjet za pripremu dovoljne količine stočne hrane kao osnovnog čimbenika za kvalitetan uzgoj stoke. Temeljem dosadašnjih spoznaja mogućnosti stočarske proizvodnje, Županija bi mogla proizvoditi znatno veće količine svih proizvoda životinjskog podrijetla u odnosu na potrebe njezinog stanovništva. Na taj bi način mogli podmiriti ne samo tržišne potrebe Osječko-baranjske županije nego i veći dio tržišta Republike Hrvatske, pa čak i dio Europske unije (nastavno: EU).

Iz tog razloga neophodno je u stočarstvu povećati stočni fond, modernizirati proizvodne kapacitete radi poboljšanja kakvoće proizvoda i omogućiti prehrambenu sigurnost stanovništva u što većoj mjeri domaćim konkurentnim poljoprivrednim proizvodima. Jednako tako je cilj stvoriti uvjete za proizvodnju ekoloških proizvoda, koji predstavljaju budućnost u poljoprivrednoj proizvodnji imajući u vidu da je zahtjevno Europsko tržište prepoznalo vrijednost poljoprivrednog proizvoda proizvedenog na ekološki način.

Stanje stočarstva obilježavaju manji proizvodni kapaciteti obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, koja prevladavaju u ovoj poljoprivrednoj grani u Hrvatskoj s nekonkurentnom proizvodnošću po grlu. Takvo stanje utječe i na razmjerno mali udio stočarstva (34,2%) u ukupnoj vrijednosti proizvodnje u poljoprivredi Hrvatske, dok udjeli stočarstva u razvijenim europskim zemljama su za dvadeset i više postotnih poena viši. Unutar stočarstva prema udjelu u vrijednosti ukupne proizvodnje svinjogojstvo je zastupljeno sa 35%, govedarstvo 32,5%, zatim peradarstvo sa 26,7%, znatno manje ovčarstvo sa 2,5%, te konjogojstvo i drugo.

U zadnjih deset godina značajne su promjene u sustavima stočarske proizvodnje odnosno u eksploataciji i gospodarenju životinjama. Promjene su prije svega posljedica izmijenjene vlasničke strukture, primjene Zakona o poljoprivredi, Zakona o poljoprivrednom zemljištu i Zakona o potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju. Tome treba pridružiti zakone, koji uređuju uvjete proizvodnje, a to je Zakon o stočarstvu, Zakon o veterinarstvu, te Zakon o dobrobiti životinja.

Ciljevi i mjere politike izmijenjene vlasničke strukture su povećanje veličine obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, odnosno okrupnjavanje posjeda putem prodaje ili zakupa poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu države. Ovaj je proces promjena započeo 1992. godine i promjene se dinimiziraju ubrzano zadnjih godina. Hrvatska ima značajne biološke resurse pogodne za ekološku poljoprivredu, koja daje značajan prilog promjenama u gospodarenju i eksploataciji životinjskih i biljnih proizvoda na ekološko prihvatljiv način.

U infrastrukturi životinjske proizvodnje zadnjih se desetak godina događaju velike promjene. Poslovna politika je usmjerena na isticanje domaće konkurentne proizvodnje u zadovoljenju potreba za prehrambenim proizvodima kao i "proširenja" poljoprivrednih ciljeva na sveukupni seoski prostor, što je na tragu suvremenih određenja u EU.

Pravci djelovanja poljoprivredne politike za restrukturiranje poljoprivrednog sektora moraju biti:

- obiteljska gospodarstva kao središnja mjesta proizvodnje,
- specijalizacija proizvodnje (izgradnja i adaptacija farmi),
- pomoć usmjerena vitalnim komercijalnim gospodarstvima koja se bave stočarskom proizvodnjom,
- osuvremenjivanje proizvodnih kapaciteta, agrotehničkih i agroekonomskih postupaka,
- poticanje mladih obiteljskih gospodarstava (stručno osposobljavanje i informiranje poljoprivrednika),
- visoko iskorištenje proizvodnih potencijala životinja,
- veća primjena znanja i izobrazba farmera,
- jačanje uloge poljoprivrednih proizvođača na tržištu poljoprivrednih proizvoda,
- poticanje ugovaranja što je moguće većeg obujma proizvodnje s prehrambenom industrijom,
- provedba selekcijskog rada u stočarstvu,
- savjetodavna potpora,
- povećanje učinkovitosti djelovanja upravnih i stručnih službi te udruženja u poljoprivredi,
- osigurati što bezbolniju prilagodbu poljoprivrednih gospodarstava kretanjima cijena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na međunarodnom tržištu,
- ublažiti negativne posljedice liberalizacije trgovine u skladu s pravilima Svjetske trgovačke organizacije i preuzetim hrvatskim obvezama.

1. GOVEDARSKA PROIZVODNJA

Govedarska proizvodnja najznačajnija je grana stočarstva i jedna je od najvažnijih grana ukupne poljoprivredne proizvodnje. Osim što se u sustavu govedarske proizvodnje osiguravaju značajni proizvodi (mlijeko i meso) njezina je važnost posebice naglašena zbog komplementarnosti s ratarskom proizvodnjom. Uz to što su goveda veliki potrošači ratarskih proizvoda oni u značajnoj mjeri doprinose prirodnom povećanju plodnosti tla.

Kako bi govedarska proizvodnja postala konkurentna na otvorenom tržištu i u cijelosti zadovoljila domaće potrebe za mlijekom i mesom nužno je u govedarstvu uspostaviti nove proizvodne sustave koji će svojom veličinom proizvodne jedinice, razinom proizvodnje te primjenom tehnološkog procesa moći nositi s proizvodnim sustavima drugih razvijenih stočarskih zemalja.

Proces smanjivanja proizvodnih kapaciteta u govedarstvu otvara naglašeniju proizvodnu specijalizaciju proizvođača i to proizvodnju mlijeka i tov junadi.

1.1. Brojno stanje goveda

Tablica 1. Brojno stanje krava i ženskog podmladka u Osječko-baranjskoj županiji i Republici Hrvatskoj za 2009. - 2014. godinu

Godina	Krave			Ženski podmladak		
	Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija	OBŽ/RH %	Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija	OBŽ/RH %
2009.	207.747	26.799	12,90	56.888*	9.029*	15,87
2010.	212.222	28.688	13,51	42.447*	6.638*	15,64
2011.	206.291	29.295	14,20	112.600	18.607	16,52
2012.	191.354	26.831	14,00	121.952	20.891	17,13
2013.	180.946	25.699	14,20	110.564	20.969	18,97
2014.	178.827	26.519	14,83	106.156	19.954	18,80

Izvor: Godišnje izvješće za 2009., 2010., 2011., 2012., 2013. i 2014 godinu - Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije
*Kategorija junice i steone junice, od 2011. godine vodi se kategorija ženski pomladak

Podaci u Godišnjem izvješću Hrvatske poljoprivredne agencije za 2014. godinu pokazatelj su trenutnog stanja u govedarskoj proizvodnji Republike Hrvatske. Ukupan broj krava u 2014. godini je prema podacima iz Jedinственог регистра goveda iznosio 178.827 krava, što predstavlja smanjenje broja krava od 1,1% u odnosu na prethodnu godinu. Mliječne i kombinirane pasmine uključuju 164.347 krava, od čega je pod kontrolom mliječnosti bilo 100.871 krava (61,4%). Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u 2012., u Republici Hrvatskoj na 1 ha korištene poljoprivredne površine u 2012. godini otpada 0,62 uvjetna grla stoke, a u odnosu na ukupno raspoloživo poljoprivredno zemljište taj odnos je znatno manji i govori o još uvijek nezadovoljavajućem stupnju razvijenosti stočarske proizvodnje. U EU (27) na 1 ha korištene poljoprivredne površine otpada 0,78 uvjetnih grla stoke dok u EU (15) iznosi 0,89 uvjetnih grla stoke. Uzimajući u obzir smanjenje broja stoke od 2012. godine ovaj odnos u 2014. godini još je nepovoljniji.

Godišnje potrebe za govedarskim proizvodima u Republici Hrvatskoj su: 1,2 milijarde litara mlijeka, što predviđa potrošnju 260 litara po stanovniku, te 68.150 tona govedeg mesa što pretpostavlja potrošnju 14 kilograma po stanovniku.

Tablica 2. Pregled otkupljenih količina mlijeka (kg)

Godina	Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija	%
2003.	525.028.000	55.325.180	10,5
2004.	532.838.138	57.048.394	10,7
2005.	605.321.043	76.249.040	12,6
2006.	631.619.285	91.892.012	14,6
2007.	653.850.986	102.578.132	15,7
2008.	657.753.856	114.875.213	17,5
2009.	675.246.913	140.770.481	20,8
2010.	623.881.162	135.008.408	21,6
2011.	626.407.108	148.570.280	23,7
2012.	602.364.638	158.276.650	26,3
2013.	503.851.844	124.108.922	24,6
2014.	522.694.451	141.031.854	27,0

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Od 2004. do kraja 2014. godine u Hrvatskoj je nestalo preko 39.000 proizvođača mlijeka, odnosno 10 proizvođača mlijeka dnevno u Hrvatskoj prestalo se baviti tom proizvodnjom, u navedenom razdoblju u Osječko-baranjskoj županiji nestalo je 74% proizvođača mlijeka. Tijekom 2014. godine, otkupljeno je 522.694.451 kg mlijeka, od strane 35 mljekara i 9 registriranih malih obiteljskih sirana, koje prerađuju mlijeko proizvedeno na vlastitom gospodarstvu. Mlijeko je otkupljeno od 11.092 hrvatskih seoskih gospodarstava i velikih farmi proizvođača mlijeka.

Proizvodnja mlijeka u Hrvatskoj u 2014. u odnosu na 2013. godinu povećana je za oko 3,7%, u Osječko-baranjskoj županiji povećanje proizvodnje u odnosu na 2013. godinu je oko 13,6%. U 2014. godini, na području Županije otkupljeno je 141.031.854 kilograma što čini 27% ukupno otkupljenih količina mlijeka. Uzimajući u obzir činjenicu da Županija raspolaže velikom bazom proizvodnje biljne hrane i mogućnost proizvodnje kvalitetne krme, postoji značajni prostor za daljnje povećanje proizvodnje mlijeka.

Tablica 3. Pregled broja isporučitelja kravljeg mlijeka

Godina	Broj isporučitelja u RH	Broj isporučitelja OBŽ	Udio u ukupnom broju isporučitelja
2004.	50.777	2.843	5,6
2005.	44.560	2.613	5,9
2006.	38.145	2.243	5,9
2007.	31.959	1.933	6,1

2008.	27.449	1.675	6,1
2009.	23.690	1.590	6,6
2010.	19.937	1.367	6,9
2011.	17.366	1.214	7,0
2012.	14.874	1.077	7,2
2013.	12.639	917	7,3
2014.	11.092	729	6,6

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Od ukupno 729 proizvođača mlijeka s područja Osječko-baranjske županije u 2014. godini 538 proizvođača koji proizvode do 50.000 kilograma mlijeka godišnje, isporučili su 8.496.370 kilograma (6%), a 191 proizvođač isporučili su 132.535.484 (94%) kilograma mlijeka. Posljedica dugogodišnjeg trenda pada isporučitelja i broja krava, uglavnom kombiniranih pasmina, na obiteljskim gospodarstvima orijentiranim na proizvodnju mlijeka, a koja dominiraju u strukturi govedarskih farmi kao posljedica intenzivnog restrukturiranja sektora, rezultira nedostatnim brojem teladi za tov koji se nadomješta uvozom, a što može uzrokovati nestabilnost tova junadi.

Tablica 4. Pregled proizvođača mlijeka prema proizvodnji u 2013. i 2014. godina

	Do 50.000 kg		Preko 50.000 kg	
	Broj proizvođača	Isporučena količina	Broj proizvođača	Isporučena količina
2013.	719	9.209.543	198	114.899.379
	78%	7,4%	22%	92,6%
2014	538	8.496.370	191	132.535.484
	74%	6%	26%	94%

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Prema pasminskoj strukturi u Hrvatskoj simentalskoj pasmini pripada 113.560 krava (63,5%), holstein 45.108 krava (25,2%), smeđoj 5.280 krava (2,9%), križancima 8.664 krava (4,8%), a ostale pasmine (mesne i izvorne) uključuju 6.215 krava (3,5%).

Tablica 5. Pregled krava po pasminskim skupinama u 2014. godini

	Pasminske skupine krava			
	Mliječna	Mesna	Izvorne	Križanci
Republika Hrvatska	164 347	4 367	1 449	8.664
Osječko-baranjska županija	24 641 (15,%)	1 225 (28,1%)	25	628 (7,3%)

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Prosječna proizvodnja mlijeka u simentalskoj pasmini (40.698 standardnih laktacija) iznosi 5.030 kg mlijeka, s 4,01% m.m. i 3,35% bjelančevina. U holstein pasmini (28.028 standardnih laktacija) je prosječna proizvodnja 7.160 kg mlijeka, s 3,99% m.m. i 3,30% bjelančevina. Za smeđu pasminu (1.373 standardnih laktacija) prosječna proizvodnja je 5.600 kg mlijeka, s 4,01% m.m. i 3,44% bjelančevina. Za sve pasmine (70.426 standardnih laktacija) je ostvarena prosječna proizvodnja od 5.895 kg mlijeka s 4,03% m.m. i 3,33% bjelančevina.

Tablica 6. Pregled krava po pasminama u 2014. godini

Područje	Pasmine krava			
	Simental	Holstein	Smeđe govedo	Crveno švedsko govedo
Republika Hrvatska	113 560	45 108	5 280	121
Osječko-baranjska županija	7 027	17 278	172	76

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

1.2. Obuhvat rasplodnih krava pod uzgojno selekcijskim radom

Tablica 7. Pregled broja krava pod obuhvatom HPA (Donji Miholjac i Darda) na dan 31.12 2014. godine.

Godine	Kontrola mliječnosti	Kontrola rasploda	Ukupno obuhvaćeno krava
31.12.2007.	13.508	4.029	17.537
31.12.2008.	14.047	4.086	18.133
31.12.2009.	16.177	4.085	20.262
31.12.2010.	20.300	5.500	25.530
31.12.2011.	21.615	6.408	28.023
31.12.2012.	20.378	5.424	25.802
31.12.2013.	20.647	5.052	25.699
31.12.2014.	21.149	5.370	26.519

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija ured Darda i Donji Miholjac, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Kontrolni asistenti u područnim službama prema mjesečnom programu rada prate proizvodnost mlijeka kontroliranih krava i uzimaju uzorke mlijeka. Uzorci se dostavljaju na analizu u središnji laboratorij Hrvatsko stočarsko selekcijskog centra u Križevcima. Tijekom 2014. godine na području Županije kontrolom mliječnosti obuhvaćeno je 21.149 krava, dok je pod kontrolom rasploda još 5.370 krava.

1.3. Problematika u govedarskoj proizvodnji

Problematika u govedarskoj proizvodnji na području Osječko-baranjske županije je višestruka. Niska razina proizvodnje mlijeka po grlu u odnosu na ostale zemlje EU ne mogu osigurati konkurentnost govedarstva u uvjetima otvorenog tržišta, pa je Republika Hrvatska, unatoč značajnoj državnoj potpori mliječnom sektoru i dalje prisiljena uvoziti mlijeko i meso da bi zadovoljila vlastite potrebe, legalizacija proizvodnih objekata u stočarskoj proizvodnji, primjena Pravilnika o pregledu sirovog mlijeka namijenjenog javnoj potrošnji, prezaduženost proizvođača, nedostatak domaćeg tovnog materijala, spora provedba programa raspolaganja poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske i svakako neinformiranost o uvjetima, načinu proizvodnje i poticanja poljoprivrednih proizvođača ulaskom Hrvatske u EU.

Jedan od razloga sadašnjeg stanja u govedarstvu je djelomična provedba Operativnog programa razvitka govedarske proizvodnje kojeg je donijela donijela je Vlada RH na 31. sjednici 8. kolovoza 2004. godine. Programom je predviđeno da se izgradi 1.200 novih mliječnih farmi prosječnog kapaciteta od 40 krava (20 do 100 krava), 6.000 postojećih adaptiranih farmi prosječne veličine 15 krava i 228 novih farmi proizvodnog sustava krava-tele, s prosječno 60 krava. Za provedbu Programa HBOR je osigurao kreditna sredstva u iznosu od 2.467.594.060,00 kuna s rokom povrata do 15 godina uz 2 godine počeka i kamatnu stopu od 4%. Jamstvo za povrat kredita HBOR-u osiguravala je Hrvatska agencija za malo gospodarstvo u vrijednosti od 50% kreditnog zaduženja, dok drugih 50% jamstava preuzima investitor. Za ovu kreditnu liniju predviđeno je korištenje kapitalnih ulaganja do 50% od odobrenog kredita, odnosno do 500.000,00 kuna (izmjenama 3.500.000,00 kuna), a najviši iznos kredita je 3.500.000,00 kuna (izmjenama 11.000.000,00 kuna).

Ukupno su kroz Program putem HBOR-a bili potpisani 231 ugovor. Provedba Programa imala je za cilj govedarskoj proizvodnji osigurati dobre pozicije u pregovorima s Europskom unijom pri određivanju kvote za mlijeko, planirano je da se nakon provedbe Programa proizvodnjom mlijeka bavi 49.520 gospodarstava, a male farme trebale su biti nukleus za proizvodnju toвне junadi. Danas Hrvatska ima na kraju 2014. godine samo 11.092 gospodarstava koja se bave proizvodnjom mlijeka, a uvoz toвне junadi u Hrvatskoj je znatan.

Tablica 8. Veličina stada mliječnih i kombiniranih pasmina krava u Osječko-baranjskoj županiji

Veličina stada	Broj posjednika					Broj krava				
	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
1-5	790	926	849	868	824	1.960	2.233	2050	2027	1.891
6-10	264	275	225	205	198	2.034	2.112	1728	1.558	1.469
11-15	120	127	122	98	97	1.527	1.638	1535	1.244	1.234
16-20	64	74	64	62	57	1.134	1.317	1145	1.104	1.007
21-25	44	41	41	29	25	997	915	931	659	572
26-30	17	26	18	19	21	477	719	499	529	600
31-50	47	44	32	33	25	1.861	1.716	1196	1.245	1.095
51-100	26	25	23	20	18	1.793	1.876	1636	1.443	1.282
101-250	22	13	16	14	14	3.243	2.042	2775	2.293	2.231
251-500	17	15	14			5.989	5.291	5274	10.783	11.258
501-1000	5	6	7	24	24	3.724	4.106	5282		
>=1001	1	4	1	2	2	1.143	5.330	1724	2.723	3.505
	1.417	1.576	1.412	1.374	1.309	25.882	29.295	25.775	25.699	26.145

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Broj posjednika krava u 2014. godini u odnosu na 2013. godinu na području Osječko-baranjske županije smanjen je za 65, a broj krava veći je za 446, ako uzmemo u obzir broj manjeg broj isporučitelja u odnosu na ove dvije godine razvidno je da su veliki sustavi povećali svoje proizvodne kapacitete. Dostizanje potrebne proizvodnje zahtjeva daljnja velika ulaganja, kako u pogledu opreme, tehnologije, tako i u pogledu povećanja zemljišnog posjeda obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, te stručnog znanja i kvalitetnijeg rada.

Tablica 9. Otkup kravljeg mlijeka za razdoblje 2009. - 2014. godina

Naziv mljekare	Količina (kg)						Udio u količini 2014.(%)
	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014	
Dukat	272.675.987	247.995.615	242.143.781	221.796.384	183.067.836	183.184.417	35,05
Vindija	177.712.995	166.830.431	174.589.475	169.035.794	138.655.132	136.500.276	26,11
Meggle Hrvatska	42.547.528	38.480.958	38.758.461	41.413.613	32.172.767	35.658.478	6,82
Belje d.d.	29.719.974	31.431.453	44.071.937	45.740.574	55.078.570	80.781.720	15,45
Ledo d.d.	36.703.101	31.288.633	27.136.571	25.173.648	11.110.417		
Ukupno	559.359.585	516.027.090	526.700.225	503.160.013	420.084.722	436.124.891	83,43

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Osim navedenog, ima i drugih čimbenika koji znakovito utječu na sadašnje stanje i trendove u govedarskoj proizvodnji. To je visoka cijena kapitala i imputa (osobito stočna hrana), kao i struktura vlasništva prerađivačke industrije. Posebno je naglašen problem cjenovnih odnosa u otkupu sirovina. Naime u zemljama članicama EU veliki broj klaonica i mljekara u suvlasništvu je i proizvođača sirovine, što je vrlo bitno pri formiranju otkupne cijene.

Cijenu mlijeka mljekare formiraju sa svakim proizvođačem pojedinačno, s tim da se za utvrđivanje cijene, podaci o kvaliteti mlijeka koriste od Središnjeg laboratorij za kontrolu mlijeka u Križevcima (sadržaj bjelančevina, mliječne masti, broja mikroorganizama i somatskih stanica, prisutnost rezuida). Način formiranja cijene i sam njen iznos za standard kilograma predstavlja poslovnu tajnu.

Svaka mljekara utvrđuje cijenu mlijeka samostalno, s time da je standard kvalitete, odnosno sadržaj mliječne masti od 4,2% i sadržaja bjelančevina od 3,4%, broj mikroorganizama manji od 100.000 u 1 mililitru i broj somatskih stanica manji od 400.000 u 1 mililitru. Za utvrđivanje kvalitete mlijeka mjerodavan je Središnji laboratorij za kontrolu mlijeka u Križevcima.

Republika Hrvatska po razvijenosti poljoprivredne proizvodnje i proizvodnje mlijeka, značajno zaostaje za članicama Europske unije te je u 2014. godini proizvela 522,7 milijuna kilograma svježeg sirovog mlijeka i zabilježila minimalan rast u proizvodnji u odnosu na 2013. godinu kada je prikupljeno 503,8 milijuna kilograma mlijeka. Udio uvoza gotovih mliječnih proizvoda, čiji su uvoznici najvećim dijelom veliki trgovački lanci je u ogromnom porastu, a u 2014. godini uvezeno je 183 milijuna kilograma gotovih mliječnih proizvoda.

U Hrvatskoj je prerađivačkoj industriji najzastupljenije konzumno (kravlje) mlijeko sa 65,60 posto, fermentirani proizvodi sa 11,3 posto, sirevi sa 4,5 posto te ostali proizvodi sa 13,58 posto.

Tablica 10. Ukupne težine (t) klasiranih govedih trupova po kategorijama za period 2007. - 2014. godine - RH i uvoz

Godina	Republika Hrvatska	Uvoz	Ukupno
2007.	43.572	4.338	47.910
2008.	43.401	4.899	48.300
2009.	44.683	4.258	48.941
2010.	51.689	3.343	55.032
2011.	51.133	2.668	53.801
2012.	44.654	2.020	46.674
2013.	45.747	2.003	47.750
2014.	42.271	2.064	44.335

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Uzimajući u obzir činjenicu da se 60% tovnog materijala uvozi razvidno je kako ova grana proizvodnje ima budućnost ako se Hrvatska u narednom razdoblju usmjeri prema razvoju govedarske proizvodnje (povećanje broja krava) kako bi se osigurala dostatne količine toвне junadi, obzirom da je zabilježen smanjen broj teladi na istočnoeuropskom tržištu.

1.3.1. Pravilnik o pregledu sirovog mlijeka namijenjenog javnoj potrošnji

Pravilnikom se propisuje način postupanja sa sirovim mlijekom, obavljanje pregleda sirovog mlijeka te mjere koje se poduzimaju u cilju osiguranja zdravstvene ispravnosti mlijeka namijenjenog javnoj potrošnji u sirovom ili prerađenom stanju. Posebno su propisani zdravstveni i higijenski zahtjevi za proizvodnju sirovog mlijeka, a vezano za zdravlje životinja, higijenu opreme i prostora za mužnju. Pravilnikom su propisani kriteriji za sirovo mlijeko (Somatske stanice i ukupni broj mikroorganizama).

Središnji laboratorij za kontrolu mlijeka u Križevcima (nastavno: SLKM) obavezan je dostavljati nadležnim ovlaštenim veterinarskim organizacijama i nadležnom tijelu - Upravi za veterinarstvo i Upravi za veterinarske inspekcije, izvješća o geometrijskom prosjeku broja somatskih stanica tijekom tromjesečnog razdoblja, s najmanje jednim uzorkom mjesečno i mikroorganizama u mlijeku tijekom dvomjesečnog razdoblja, s najmanje dva uzorka mjesečno, za svakog proizvođača čije mlijeko ne udovoljava propisanim kriterijima. Navedeno izvješće SLKM dužan je dostavljati odmah po utvrđivanju ne udovoljavanja sirovog mlijeka propisanim kriterijima, odnosno čim prvi tromjesečni geometrijski prosjek broja somatskih stanica premaši 400.000 u ml mlijeka, a za mikroorganizme čim prvi dvomjesečni geometrijski prosjek broja mikroorganizama premaši 100.000 u ml kravljeg mlijeka.

Osim toga SLKM je obavezan dostavljati jednom mjesečno izvješća o analizama stajskog uzorka mlijeka na broj somatskih stanica i mikroorganizama s najmanje jednim uzorkom mjesečno, svakom proizvođaču te otkupljivačima sirovog mlijeka. Po primitku obavijesti o neispunjavanju propisanih kriterija za sirovo mlijeko proizvođač mlijeka obavezan je javiti se nadležnoj ovlaštenoj veterinarskoj organizaciji, te poduzeti odgovarajuće korektivne mjere kako bi u roku od naredna 3 mjeseca nalaz mlijeka ponovno bio sukladan propisanim kriterijima. Ukoliko se i nakon tri mjeseca od prvog utvrđivanja nesukladnog mlijeka ponovo utvrdi povećan broj somatskih stanica u stajskom uzorku mlijeka, nadležni veterinarski inspektor/službeni veterinar mora zabraniti isporuku mlijeka. Zabrana ostaje na snazi sve dok proizvođač ne dokaže da sirovo mlijeko ponovno ispunjava propisane kriterije.

Pravilnikom je propisan način postupanja i za mlijeko koje potječe i od drugih životinja (osim kravljeg). Kriterij za proizvodnju sukladnog mlijeka I klasa je da i ml mlijeka sadrži manje od 400.000 somatskih stanica i manje od 100.000 mikroorganizama.

Razlozi proizvodnje nesukladnog mlijeka:

- neodržavanje higijena opreme i prostora za mužnju i osobna higijena mužača
- nekvalitetna hranidba
- neodržavanje zohigijene u štali
- zdravstveni status životinje.

Spoboljšanjem higijenske kakvoće mlijeka, primjenom svih operativnih načela struke i kvalitetom rada proizvođači mlijeka mogu i moraju zbog vlastite koristi udovoljiti postavljenim kriterijima navedenog Pravilnika.

1.3.2. Legalizacija objekata

U Hrvatskoj je velik broj zgrada-objekata, posebice manjih proizvodnih jedinica u poljoprivredi, izgrađen bez dozvole gradnje. Takvi su objekti zbog toga svrstani u skupinu nezakonito izgrađenih zgrada (nelegalizirane objekte). Osim u poljoprivredi, velik broj nezakonito izgrađenih zgrada odnosi se i na druge vrste građevina u prostoru.

Posebni poticaj za rješavanje ovog problema predstavljalo je stanje nezakonito izgrađenih zgrada u poljoprivredi. Legaliziran objekt pretpostavka je za dobivanje novčane potpore iz fondova EU-a za njegovu adaptaciju odnosno proširenje. Međutim troškovi provedbe postupka legalizacije su znatni i upitno je koliko će poljoprivrednih gospodarstva provesti postupak u cijelosti.

Uz sustavne mjere poljoprivredne politike za ostvarivanje bržeg razvoja govedarstva, proizvodnju mlijeka treba poticati na više načina:

- poticati govedarsku proizvodnju koja ima osobinu razvoja,
- poticati proizvođače koji imaju znanje i koji žele surađivati sa stručnim institucijama,
- poticati mlađu dobnu skupinu koja ima raspoloživu radnu snagu i potrebne zemljišne površine,
- poticati proizvođače na proširenje stajskih kapaciteta, nabavu nove opreme, kvalitetnih grla visokog genetskog potencijala,
- poticati ishranu sukladno pravilima struke putem seminarских edukacija.

1.3.3 Mliječne kvote

Mliječne kvote su tržišna mjera ograničenja proizvodnje mlijeka i mliječnih proizvoda na unutarnjem tržištu Europske unije. Sustav mliječnih kvota primjenjuje se s ciljem kontrole proizvedenih količina mlijeka i mliječnih proizvoda stavljenih na zajedničko tržište u državama članicama. Sustav mliječnih kvota uveden je 1984. godine kada se na tržištu Europske unije pojavio višak mlijeka i mliječnih proizvoda. Cilj uvođenja sustava mliječnih kvota bilo je smanjivanje neujednačenosti između ponude i potražnje mlijeka i mliječnih proizvoda, osiguravanje stabilnih

cijena, kao i osiguravanje stalnog otkupa mlijeka te stabilnog prihoda proizvođača mlijeka. Sustav mliječnih kvota primjenjuje se u svim državama članicama Europske unije. Svaka država članica dobiva nacionalnu kvotu, koja se zatim raspodjeljuje proizvođačima mlijeka kao individualna kvota.

Republika Hrvatska od 1. travnja 2012. godine počela je s primjenom sustava mliječnih kvota. Uvođenje sustava mliječnih kvota u Republici Hrvatskoj regulirano je Pravilnikom o sustavu proizvodnih ograničenja u sektoru mlijeka ("Narodne novine" broj 112/10.), a provedba sustava mliječnih kvota u nadležnosti je Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR) i Hrvatske poljoprivredne agencije (HPA). Nacionalna mliječna kvota dijeli se na nacionalnu pričuvu, kvotu za isporuku mlijeka i kvotu za izravnu prodaju mlijeka. Nacionalna mliječna kvota raspodjeljuje se izravno proizvođačima kao individualna kvota za isporuku mlijeka (individualna kvota A) i individualna kvota za izravnu prodaju mlijeka (individualna kvota B). Proizvođaču se može dodijeliti individualna kvota A i/ili individualna kvota B. Ukupno dodijeljena kvota, i kvota A i kvota B, ne može biti veća od količine mlijeka izračunate na temelju podataka o broju mliječnih krava i utvrđene prosječne proizvodnje mlijeka po kravi. Ukoliko se na stadiu ne provodi kontrola mliječnosti, prosječna proizvodnja mlijeka po kravi utvrđuje se na temelju podataka o prosječnoj proizvodnji mlijeka po kravi određene pasmine u prethodnoj godini u Republici Hrvatskoj.

Proizvođač može isporučivati mlijeko samo registriranom, odnosno registriranim otkupljivačima kojeg sam izabere do početka isporuke mlijeka. Kako bi mogao otkupljivati mlijeko od proizvođača i poslovati na teritoriju Republike Hrvatske, otkupljivač mora biti upisan u Registar otkupljivača kojeg vodi APPRRR, kao i biti upisan u Upisnik odobrenih ili registriranih objekata u poslovanju s hranom pri Upravi za veterinarstvo Ministarstva poljoprivrede. Zahtjev za registraciju otkupljivač podnosi APPRRR.

Individualnu kvotu B proizvođaču dodjeljivala je APPRRR najkasnije do 1. travnja. Prodavati mlijeko i/ili mliječne proizvode izravno potrošaču može samo onaj proizvođač koji posjeduje individualnu kvotu B. Proizvođač ne smije prodavati mlijeko i/ili mliječne proizvode koristeći pravo na individualnu kvotu B drugog proizvođača. Proizvođač čija individualna kvota B iznosi 5.000 kg ili više dužan je voditi evidenciju o mlijeku i/ili mliječnim proizvodima koji su proizvedeni, ali nisu prodani ili koji su upotrijebljeni na poljoprivrednom gospodarstvu.

Za svakoga proizvođača koji je isporučio veću količinu mlijeka od dodijeljene mu individualne kvote A, odnosno koji je izravno prodao veću količinu mlijeka i/ili mliječnih proizvoda od dodijeljene mu individualne kvote B, APPRRR će donijeti odluku o iznosu pristojbe sukladno njegovom doprinosu u prekoračenju nacionalne kvote. Pristojba za prekoračenje količina plaća se samo ako država na nacionalnoj razini proizvede veću količinu mlijeka od dodijeljene nacionalne kvote. Ipak, prekoračenje nacionalne kvote nije realna mogućnost obzirom da je u pregovorima s Europskom komisijom utvrđena visina nacionalne mliječne kvote za Republiku Hrvatsku na razini proizvodnje u najboljoj proizvodnoj godini, koja je značajno viša od trenutne proizvodnje mlijeka u Republici Hrvatskoj, a ona iznosi 765 milijuna kilograma. Ukoliko proizvođač tijekom kvotne godine iskoristi manje od 85% dodijeljene individualne kvote, za sljedeću kvotnu godinu određuje mu se nova vrijednost individualne kvote u visini one koju je ostvario u prethodnoj godini, a ostatak se uključuje u nacionalnu pričuvu. Proizvodnja mlijeka uređena sukladno ograničenjima kroz mliječne kvote ukunuta je 31. ožujka 2015. godine.

Zbog završetka provedbe sustava proizvodnih ograničenja u sektoru mlijeka i mliječnih proizvoda 31. ožujka 2015. godine, utvrđena je obveza na temelju koje otkupljivači sirovog mlijeka od 1. travnja 2015. nadležnom nacionalnom tijelu prijavljuju ukupnu količinu sirovog mlijeka koja im je isporučena svakog mjeseca, a države članice obavješćuju Komisiju o toj količini.

Ukidanje mliječnih kvota predstavlja izazov s kojim će se suočavati cjelokupni mljekarski sektor Europske unije pa tako i Hrvatske. Svoju šansu hrvatski proizvođači trebaju naći u diverzifikaciji proizvodnje s obzirom da s proizvedenim količinama ne mogu konkurirati europskim proizvođačima.

1.4. Unaprjeđenje stočarske proizvodnje na području Osječko-baranjske županije

U cilju razvoja stočarske proizvodnje na području Osječko-baranjske županije, a u skladu s propisima EU i Zajedničke poljoprivredne politike koja se provodi u zemljama članicama, Županija je putem Ministarstva poljoprivrede prijavila Europskoj komisiji potpore koje će provoditi u razdoblju 2013. - 2015. godine, između ostaloga to su potpore koje imaju i za cilj unaprjeđenje stočarske proizvodnje, kako slijedi:

- a) "Unaprjeđenje genetskog potencijala u stočarstvu" na području Osječko-baranjske županije u 2014. godini u govedarskoj proizvodnji
- b) "Unaprjeđenje genetskog potencijala u stočarstvu" na području Osječko-baranjske županije u 2014. godini u svinjogojskoj proizvodnji.

Tablica 11. Prikaz projekata kroz koje Županija potiče stočarsku proizvodnju

	2004. - 2012.	2013.	2014.	Ukupno
Sufinanciranje umjetnog osjemenjivanja u svinjogojstvu	2.195.700,00 92.910 doza	200.000,00 10.000 doza	200.000,00 10.000 doza	2.595.700,00 112.810 doza
Edukacija umjetnog osjemenjivanja u svinjogojstvu	40.000,00			40.000,00
Sufinanciranje umjetnog osjemenjivanja u govedarstvu	5.714.220,00 106.180 doza	799.920,00 15.480 doza	791.831,00 16.600 doza	7.305.971,00 138.260 doza
Ostali razvojni projekti u stočarstvu	6.854.995,60	1.123.202,50	*716.440,11	8.694.638,21
Ukupno (kn)	14.804.915,60	2.123.122,50	1.708.271,11	18.636.309,21

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

* "Panonian Bee - Umrežavanje pčelara i usklađivanje standarda u proizvodnji meda i zdravlju pčela sa EU standardima s ciljem prekograničnog ekonomskog razvoja"

- a) "Unaprjeđenje genetskog potencijala u stočarstvu" na području Osječko-baranjske županije u 2014. godini u govedarskoj proizvodnji

Sagledavajući problematiku u govedarstvu u Županiji i u stalnom kontaktu s relevantnim čimbenicima koji direktno i indirektno sudjeluju u govedarskoj proizvodnji (uzgajivači, Savjetodavna služba, Hrvatska poljoprivredna agencija, mesni prerađivači) uočeno je kako se dio problematike navedene proizvodnje nalazi u nedovoljnom poznavanju prednosti umjetnog osjemenjivanja.

Na području Osječko-baranjske županije djeluju tri udruge koje okupljaju proizvođače mlijeka. Dvije su uzgojne udruge, a jedna udruga okuplja proizvođače mlijeka općenito (Udruga proizvođača mlijeka Osječko-baranjske županije, Udruga uzgajivača Holstein goveda Osječko-baranjske županije i Udruga uzgajivača simentalnog goveda Osječko-baranjske županije - u daljnjem tekstu: Udruge).

Udruge su podnijele Osječko-baranjskoj županiji zahtjev za provođenje Projekta pod nazivom "Unaprjeđenje genetskog potencijala u stočarstvu na području Osječko-baranjske županije u 2014. godini u govedarskoj proizvodnji", kao njegov nastavak iz prethodnih godina.

U okviru Projekta između Županije, Udruge uzgajivača simentalnog goveda Osječko-baranjske županije, Udruge proizvođača mlijeka Osječko-baranjske županije, Udruge uzgajivača Holstein goveda Osječko-baranjske županije, 7 veterinarskih stanica i 6 veterinarskih ambulanti,

zaključen je Sporazum o provedbi projekta "Unaprjeđenje genetskog potencijala u stočarstvu na području Osječko-baranjske županije u 2014. godini u govedarskoj proizvodnji". Vrijednost Projekta je oko 3.100.000,00 kuna, od toga Županija je osigurala 791.831,00 kuna za nabavku rasplodnog genetskog materijala u govedarstvu za 16.600 plotkinja, a preostali iznos osiguravaju poljoprivredna gospodarstva uključena u Projekt.

Udruge i veterinarske stanice/ambulante za rasplodni genetski materijal u govedarstvu kojeg samostalno nabavljaju zahtjev za isplatu sredstava podnose Osječko-baranjskoj županiji. Osigurana sredstva Županija isplaćuje na žiro pravne osobe koje je osigurala rasplodni genetski materijal i s kojom su udruge sklopile Ugovor o osiguranju rasplodnog genetskog materijala.

Ovlaštene veterinarske stanice/ambulante sudjeluju u Projektu na način da obavljaju umjetno osjemenjivanje na matičnim stadima, te strukturu računa umjetnog osjemenjivanja umanjuju za vrijednost doze rasplodnog genetskog materijala. Udruge svojim članovima izdaju potvrde s odgovarajućim brojem doza (prema broju krava) na temelju kojih veterinarske stanice/ambulante ne naplaćuju doze rasplodnog genetskog materijala u govedarstvu, kod I. umjetnog osjemenjivanja. Za poljoprivredna gospodarstva koja nisu učlanjena u Udruge doze rasplodnog genetskog materijala osigurava se putem veterinarskih stanica i ambulanti. Županija je od 2004. do 2014. godine za razvoj genetskog potencijala u govedarstvu izdvojila oko 7.305.971,00 kuna kojim je subvencionirala oko 138.260 doza.

Tablica 12. Sufinanciranje umjetnog osjemenjivanja u govedarstvu na području Županije 2004. - 2014. godina

	2004. - 2012.	2013.	2014.	Ukupno
Sufinanciranje umjetnog osjemenjivanja u govedarstvu (u kunama)	5.714.220,00	799.920,00	791.831,00	7.305.971,00
Broj subvencioniranih doza	106.180	15.480	16.600	138.260

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Značajna prednost Projekta je njegova povezanost sa sprječavanjem širenja zaraza među stadima, te kontrola držanja i hranidbe životinja koje same po sebi imaju visoku ekonomsku vrijednost. Jedan od najvećih problema u govedarskoj proizvodnji odnosno proizvodnji mlijeka je nezadovoljavajući pasminski i genetski potencijal krava. Danas znatan broj proizvođača mlijeka i tovnih junadi prilikom umjetnog osjemenjivanja krava i junica koriste nekvalitetan genetski potencijal, iz razloga što im je usluga od strane ovlaštenih veterinarskih službi znatan izdatak u njihovom proračunu.

Takav način neusmjerenog osjemenjivanja uzrokuje dugoročne posljedice s negativnim učinkom, dobiva se pomladak koji nema mliječnih proizvodnih kapaciteta. Usmjerenom osjemenjivanjem rasplodnim genetskim materijalom visoke kvalitete je preduvjet za intenzivnu proizvodnju mlijeka. Obzirom da je proizvodnja mlijeka takva proizvodnja koja se ne može povećati u kratkom vremenu, potreban je višegodišnji rad službi za proizvodnju sjemena i ovlaštenih veterinarskih službi. Opravdanost provedbe ovoga Projekta kroz godine dokazuje i povećanje proizvodnje mlijeka na području Županije po jedinici proizvodnje.

b) *"Unaprjeđenje genetskog potencijala u stočarstvu" na području Osječko-baranjske županije u 2014. godini u svinjogojskoj proizvodnji*

Znakovito je za svinjogojsku proizvodnju velik broj malih proizvodnih jedinica te niska razina proizvodnje. Jedan od glavnih problema s kojim se susrećemo na obiteljskim gospodarstvima je nezadovoljavajući pasminski sastav.

Promjene u svinjogojskoj proizvodnji uspostavom novih proizvodnih sustava te uvođenjem mjera poticanja specijalizacije u svinjogojstvu nameće se ne samo zbog povoljnijeg položaja ove značajne grane već i zbog zadovoljavanja uvjeta koji vrijede u zemljama razvijenog stočarstva posebice onih u Europskoj uniji. Uspostavom novih proizvodnih sustava svinjogojstvo Republike Hrvatske treba dostići višu razinu konkurentnosti, ali isto tako i moći udovoljavati ekološkim i etološkim zahtjevima koji se postavljaju kao preduvjet bavljenja svinjogojskom proizvodnjom u zemljama EU.

Sagledavajući problematiku u svinjogojstvu u Županiji i u stalnom kontaktu s relevantnim čimbenicima koji direktno i indirektno sudjeluju u svinjogojskoj proizvodnji, Upravni odjel nadležan za sektor za poljoprivrede uočio je da se dio problematike navedene proizvodnje nalazi u nedovoljnom poznavanju prednosti umjetnog osjemenjivanja.

Naime, proizvođači se odlučuju na korištenje nerastova iz vlastitog uzgoja koji su upitne kvalitete, a s ovako proizvedenom svinjom nemoguće je konkurirati na zahtjevnom europskom tržištu. Takav način neusmjerenog osjemenjivanja uzrokuje dugoročne posljedice, stoga je osjemenjivanje rasplodnim genetskim materijalom visoke kvalitete preduvjet za intenzivnu svinjogojsku proizvodnju.

U cilju nastanka permanentnog rada na oplemenjivanju genetskog potencijala matičnog stada u svinjogojstvu Svinjogojska udruga Osječko-baranjske županije, radi pozitivnih učinaka iz prethodnih godina predložila je provođenje projekta i u 2014. godini pod nazivom "Unaprjeđenje genetskog potencijala u stočarstvu na području Osječko-baranjske županije u 2014. godini u svinjogojskoj proizvodnji". Provedba Projekta ima dugoročan učinak u svinjogojstvu. Proizvodna svojstva ovise o genotipu, utjecajima okoline i njihovoj interakciji. Iako se utjecaji okoline mogu kontrolirati tako da budu najpovoljniji, genotip je ključni faktor, a ujedno i razlog zašto upravljanje rasplodivanjem igra veliku ulogu u genetskom napretku stada.

Prema provedenom modelu, a na bazi tržišne vrijednosti rasplodnog genetskog materijala u svinjogojstvu (40,00 kuna u cijenu uključen PDV) Županija je subvencionirala dozu umjetnog sjemena s 20,00 kuna, a poljoprivredna gospodarstva koja su sudjelovala u Projektu osigurala su preostalih 20,00 kuna za jednu dozu rasplodnog genetskog materijala u svinjogojstvu. Rasplodni genetski materijal korišten u ovom Projektu morao je biti proizveden u Republici Hrvatskoj, od nerasta koji se vodi u evidenciji Hrvatske poljoprivredne agencije. Vrijednost Projekta je 400.000,00 kuna i obuhvaćeno je oko 10.000 plotkinja. Od ukupnog iznosa, 200.000,00 kuna osigurala je Osječko-baranjska županija, a preostali iznos osigurala su poljoprivredna gospodarstva koja sudjeluju u Projektu.

U provođenju Projekta sudjelovali su nositelji ili članovi obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, obrtnici i zadruge, a koji su upisani u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava. Potrebno je naglasiti da je u vremenu od 2004. do 2007. godine na području Osječko-baranjske županije preko 250 uzgajivača svinja u organizaciji Centra za unaprjeđenje stočarstva uspješno završilo tečaj za umjetno osjemenjivanje u svinjogojstvu, stoga su isti podizali doze rasplodnog genetskog materijala u svinjogojstvu i obavljali umjetno osjemenjivanje na svojim matičnim stadima.

Tablica 13. Subvencioniranje umjetnog osjemenjivanja i edukaciju umjetnog osjemenjivanja u svinjogojstvu na području Županije 2004. - 2014. godina.

	2004. - 2012.	2013.	2014.	Ukupno
Sufinanciranje umjetnog osjemenjivanja	2.195.700,00 92.910 doza	200.000,00 10.000 doza	200.000,00 10.000 doza	2.595.700,00 112.910 doza
Edukacija umjetnog osjemenjivanja	40.000,00			40.000,00
Ukupno (u kunama)	2.235.700,00	200.000,00	200.000,00	2.635.700,00

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Ova mjera koju Županija provodi u suradnji s Udrugom je dugoročna i rezultati se moraju promatrati kroz nekoliko godina. Prema podacima Hrvatske poljoprivredne agencije udio mišićnog tkiva, odnosno postotak mesne jedinice od 2008. do 2014. godine značajno je povećan. Osim toga Projekt značajno utječe na smanjenje broja oboljelih rasplodnih životinja od bruceloze (bolest koja se prenosi prirodnim osjemenjivanjem, a prenosi je nerast - zaražene životinje pobacuju, liječenje je dugotrajno, a u većini slučajeva životinje postaju nesposobne za reprodukciju - ova bolest prenosiva je i na čovjeka).

OSTALE GRANE PROIZVODNJE U STOČARSTVU

2. SVINJOGOJSKA PROIZVODNJA

Važnost svinjogojstva u stočarskoj proizvodnji i ukupnom gospodarstvu Republike Hrvatske proizlazi iz njegove ekonomske i biološke važnosti. Svinjogojstva je najvažniji izvor mesa za opskrbu domaćeg tržišta, nadalje svinjogojstvo ima veliku ulogu u oplemenjivanju ratarskih proizvoda, a utječe i na razvoj drugih grana gospodarstva: prerada mesa, proizvodnja stočne hrane, građevinarstvo itd. U svinjogojstvoj proizvodnji je zbog brzog obrta životinja relativno brz povrat uloženi sredstava. Biološka važnost svinjogojstva proizlazi iz mogućnosti vrlo dobrog iskorištavanja žitarica, uljarica, ali i nekih nusproizvoda koji nastaju u prehrambenoj industriji.

Sadašnja svinjogojstva proizvodnja procjenjuje se da zadovoljava 1/3 hrvatskih potreba. Svinjogojstvo u vrijednosti stočarske proizvodnje sudjeluje s 35,9%, dok se u sveukupnoj vrijednosti poljoprivredne proizvodnje s 14,2% nalazi na prvom mjestu. Proizvodnja svinjskog mesa čini najvažniju proizvodnju mesa u Hrvatskoj (udio je 49,6% u ukupnoj proizvodnji mesa).

Tablica 14. Broj krmača u Republici Hrvatskoj

	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Krmače	197.000	175.000	138.000	135.000	136.000	109.000	98.000	106.000	99.000

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Hrvatska, iako ima prirodne, agroekološke prednosti za razvitak stočarstva, a u tome i svinjogojstva, ne pokriva potrebe prehrane pučanstva (kao i turističke potrošnje) pa razliku podmiruje uvozom. Hrvatska, naime, uz potrošnju od oko 24 kg svinjskog mesa u čemu 15 kg svježeg mesa, nije samodostatna za svinjsko meso.

Brojno stanje svinja u Republici Hrvatskoj nije zadovoljavajuće, odraz je nestabilnosti tržišne situacije, odnosno promjenjivosti ponude i potražnje bez ugovaranja proizvodnje. Veliku nestabilnost svinjskog tržišta u Republici Hrvatskoj izaziva i nekontroliran uvoz svinjskog mesa koji za posljedicu ima stagnaciju ili potpuni prestanak proizvodnje u manjim proizvodnim jedinicama. Svinjogojstva proizvodnja odvija se pretežno na malim proizvodnim jedinicama u okviru obiteljskih gospodarstava veličine do 10 krmača (93,46%), od 11 do 50 krmača (5,95%), a manjim dijelom na srednjim proizvodnim jedinicama od 51 do 100 krmača (0,23%), te velikim proizvodnim sustavima sa zaokruženim ciklusom proizvodnje s više od 100 krmača (0,36%).

Tablica 15. Ukupan broj klasiranih svinjskih trupova RH - Uvoz od 2008. do 2014. godine

Godina	Ukupno	Republika Hrvatska	Uvoz
2008.	970.709	940.104	30.605
2009.	1.060.168	958.574	101.594
2010.	1.242.850	1.075.425	167.425
2011.	1.253.660	1.050.676	202.984
2012.	1.208.214	1.024.602	183.612
2013.	1.102.868	981.468	121.400
2014.	976.705	806.645	170.060

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće

Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Za uspješno funkcioniranje velikih svinjogojskih farmi u poljoprivrednim tvrtkama treba osigurati znatan dio kapitala kako bi se proizvele dovoljne količine rasplodnog i tovnog materijala. Te bi farme morale biti nukleus proizvodnje kvalitetnog rasplodnog materijala za obnovu stada poljoprivrednih obiteljskih gospodarstava.

Kontrola proizvodnosti kvalitetnog rasplodnog materijala posebice u obiteljskim gospodarstvima jedan je od preduvjeta stvaranja i uzgoja selekcioniranih svinja, koje će biti visoko vrijedna genetska osnova za kvalitetne tovljenike s visokim postotkom mesne jedinice. Samo s takovim proizvodnim potencijalom uzgajivači naše Županije mogu konkurirati na visokom zahtjevnom tržištu svinjskog mesa u Republici Hrvatskoj, a i u Europi.

2.1. Problematika u svinjogojstvu

Osnovna karakteristika u svinjogojskoj proizvodnji na području Osječko-baranjske županija kao i na cijelom području Hrvatske je permanentno variranje i uglavnom opadanje opsega proizvodnje uz istovremeno ozbiljno pogoršanje naturalnih pokazatelja. Na većini velikih svinjogojilišta proizvodnja je zadržana uz manje ili veće smanjenje opsega, dok je veliki broj malih proizvođača na privatnom sektoru prestao s proizvodnjom bez realne šanse da je ponovo zasnuje.

Poseban problem predstavlja smanjenje broja krmača i suprasnih nazimica, a pri tome treba napomenuti da je riječ i o jedinkama visoke plodnosti, brzog porasta, jednostrano selekcioniranih na visok prinos mesa s malim utroškom hrane i istovremeno jedinkama slabih adaptivnih vrijednosti, to jest nesposobnih da opstanu u lošim uvjetima držanja, neodgovarajućeg mikroklimata i neadekvatne ishrane.

Jedan od razloga sadašnjeg stanja u svinjogojstvu je djelomična provedba Operativnog programa razvitka svinjogojske proizvodnje kojeg je donijela donijela je Vlada RH na 130. sjednici 14. prosinca 2005. godine. Provedba Programa temeljila se na osiguranim financijskim sredstvima koja će se koristiti za kreditiranje izgradnje novih proizvodnih jedinica te za nabavu opreme i potrebnog broja rasplodnih grla. Programom je predviđeno da se do 2010. godine izgradi 175 farmi za proizvodnju prasadi s tovom prosječnog kapaciteta od 150 krmača, 75 farmi za proizvodnju prasadi prosječnog kapaciteta od 150 krmača, 73 farme za tov svinja s godišnjim ukupnim tovom od 3.250 komada tovljenika i 19 farmi za proizvodnju nazimica (nukleusa) prosječnog kapaciteta od 150 krmača.

Za provedbu Programa HBOR je osigurao kreditna sredstva u iznosu od 2.467.594.060,00 kuna. Kreditna sredstva odobravala su se korisniku na razdoblje do 10 godina (izmjenama 15 godina) uz 2 godine počeka i kamatnu stopu od 4%. Jamstvo za povrat kredita HBOR-u osiguravala je Hrvatska agencija za malo gospodarstvo u vrijednosti od 50% kreditnog zaduženja, dok drugih 50% jamstava preuzima investitor. Na temelju odredbi Zakona o državnoj potpori u poljoprivredi, ribarstvu i šumarstvu investitor ima pravo koristiti mogućnost povrata kapitalnih ulaganja do 25% investicije, ali ne više od 1.000.000,00 kuna (izmjenama 3.500.000,00 kuna).

Od ukupno planiranih 342 farme koliko se planiralo izgraditi provedbom Operativnog programa potpisan je samo 31 ugovor odnosno 9% realiziran je strateški dokument kojeg je donijela Vlada RH u 2005. godini.

Uzroke nepovoljnog stanja svinjogojstva, treba tražiti u zaostaloj tehnologiji proizvodnje (niska plodnost krmača i visoki postotak uginuća uzrokovano lošim proizvodnim uvjetima te klanjem velikog broja odojaka), uz posljedicu nedovoljne i nekvalitetne proizvodnje tovljenika. Od ekonomskih razloga, jedan od značajnih je niska koncentracija proizvodnih jedinica. Nedovoljan je (i dio je nezadovoljavajuće kakvoće) broj krmača čistih pasmina, na kojima bi se trebao temeljiti genetski napredak u svinjogojstvu i brzo ostvarenje visoke i ekonomične proizvodnje za podmirenje domaćih potreba.

Unatoč mogućnostima u proizvodnji svinja koje ima Hrvatska, ona je jedan od najvećih uvoznika svinjetine u Europi. Jedan od razloga ovakvog stanja u svinjogojstvu je i svakako prezaduženost poljoprivrednih proizvođača, neriješeno pitanje poljoprivrednog zemljišta, visoka cijena kapitala i imputa (osobito stočna hrana), kao i struktura vlasništva prerađivačke industrije. Naime, u zemljama Članicama EU veliki broj klaonica u suvlasništvu je i proizvođača svinja, a što je vrlo bitno pri formiranju otkupne cijene. Osim toga proizvođači svinja u EU povlače značajna sredstva kroz programe ruralnog razvoja, te na taj način oni mogu po niskim cijenama plasirati svoju proizvodnju.

Osim toga jedan od najvećih uzroka ovakvog stanja u svinjogojstvu je i činjenica da je u Republiku Hrvatsku u 2013. godini uvezeno 99.018 tona mesa i klaoničkih proizvoda, a u 2014. godini uvoz je veći za 25% i iznosi 123.418 tona. Povećan je uvoz živih svinja u odnosu na 2013. godinu s 10.163 tone na 11.879 tona. Radi nepovoljnog stanja u svinjogojstvu, neophodno je donošenje mjera kojima će se svinjogojstvo kvantitativno i kvalitativno unaprijediti, a one trebaju sadržavati:

1. Proizvodno potrošnu bilancu u svinjogojstvu Hrvatske
2. Mjere za povećanje tržišne konkurentnosti
3. Mjere za suzbijanje sivog tržišta
4. Tržni red u svinjogojstvu
5. Mjere za stabiliziranje tržišta u svinjogojstvu

3. OVČARSKA PROIZVODNJA

Brojno stanje ovaca u Republici Hrvatskoj je u stalnom porastu. Ovčarska se proizvodnja većinom odvija na ekstenzivnom poljoprivrednom području uz uspostavu intenzivnih proizvodnih jedinica.

Tablica 16. Ukupan broj posjednika i ovaca upisanih u Jedinstveni registar ovaca

Broj posjednika		Broj ovaca	
Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija	Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija
17.289	843 (4,9%)	531.209	35.173 (6,6%)

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije.

Napomena: Podaci navedeni u tablici odnose se na odrasle kategorije životinja starijih od godine dana

Ukupan broj posjednika upisanih u jedinstveni registar ovaca u Hrvatskoj je 17.289 od toga 843 je s područja Osječko-baranjske županije, a ukupan broj upisanih ovaca u registru je 531.209 ovaca od toga s područja Osječko-baranjske županije je 35.173 komada. U Republici Hrvatskoj godišnje 437 proizvođača isporučuje 3.024.567 kilograma ovčjeg mlijeka, od toga s područja Osječko-baranjske županije 3 proizvođača isporučuju ukupno 11.892 kilograma ovčjeg mlijeka. Prema ocjeni stručnjaka, naša Županija kao i cijela Republika Hrvatska, ima velike mogućnosti za držanje, ishranu i uzgoj ovaca, koje nisu dovoljno iskorištene.

Ovčje (janjeće) meso ima svoje mjesto, kako na domaćem tako i na zahtjevnom europskom tržištu. Uz transparentnije provođenje Programa oplemenjivanja ovaca, odnosno stvaranje mesno-mliječnih pasmina, te organiziranim otkupom vune, moguće je još brže unaprijediti ukupnu ovčarsku proizvodnju u našoj Županiji. Mlijeko se na tržište plasira u obliku različitih tvrdih punomasnih sireva, i manje u obliku punomasnog sira u salamuri. Vuna danas gotovo da nema nikakvu tržišnu vrijednost i čak postaje ekološki problem jer se teško uništava.

Osim toga bitno je navesti: nedovoljna educiranost uzgajivača, premda se u novije doba javlja sve veći broj mladih ovčara, koji prihvaćaju suvremena dostignuća u stočarstvu, zatim je tu nerazvijeno tržište proizvoda, izostanak nadzora u proizvodnji, ali i prodaji, ne postojanje standarda, problem s otkupom (vune, zatim manjih količina mlijeka, ali i uzgojno-valjanog podmlatka) i slično. Proizvodnja u ovčarstvu je u sustavu novčane potpore. U novije doba se javlja sve veći broj udruga

uzgajivača ovaca i koza. Glede usmjeravanja ovčarske proizvodnje nužno je uspostaviti ekonomsko isplative veličine stada, na kojima će obiteljska poljoprivredna gospodarstva ostvarivati svoje prihode, te genetski unaprijediti postojeću genetiku s plemenitim pasminama.

4. KOZARSKA PROIZVODNJA

Do nedavno ekstenzivan sustav proizvodnje se mijenja u novije doba uvođenjem intenzivne proizvodnje mesa i mlijeka. Ova proizvodnja (zajedno s ovčarstvom) predstavlja alternativne sustave, koji će biti važni u prilagodbi proizvodnje uvjetima EU, zbog njegove manje konkurencije. Za kozarsku proizvodnju u Republici Hrvatskoj može se reći da ima iste osobine kao i ovčarska proizvodnja.

Tablica 17. Ukupan broj posjednika i koza upisanih u Jedinствeni registar koza

Broj posjednika		Broj koza	
Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija	Republika Hrvatska	Osječko-baranjska županija
4.358	264 (6,1%)	59.447	1.613 (2,7%)

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Godišnje izvješće, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije.

Napomena: Podaci navedeni u tablici odnose se na odrasle kategorije životinja starijih od godine dana

U pogledu postojećih ograničenja u kozarstvu, ona su slična stanju ovčarstva, kao što je ne postojanje rajonizacije uzgojnih područja, u prosjeku nedovoljna educiranost uzgajivača-kozara, nerazvijeno tržište proizvoda i nepostojanje standarda. U novije doba javlja se veći broj proizvođača s proizvodnjom sira u kojem dominira ekološka proizvodnja. U 2014. godini smanjen je uvoz živih ovaca i koza u odnosu na 2013. godinu s 363 tone na 127 tona. U istom razdoblju smanjen je uvoz ovčjeg i kozjeg mesa s 1.518 tona na 1.409 tona.

Ukupan broj posjednika upisanih u jedinstveni registar koza u Hrvatskoj je 4.358 od toga 264 je s područja Osječko-baranjske županije, a ukupan broj upisanih koza u registar je 59.447 komada od toga s područja Osječko-baranjske županije je 1.613 komada.

5. KONJOGOJSKA PROIZVODNJA

Konjogojska proizvodnja u Republici Hrvatskoj nema veliki proizvodni značaj, dok konjogojstvo kao dio stočarske proizvodnje za područje Osječko-baranjske županije ima gospodarsku, a nadasve kulturnu vrijednost. Ova proizvodnja ima statusno mjesto u Županiji, a najznačajniji subjekt je Državna ergela lipicanaca u Đakovu. Ova ergela osim provedbe uzgojno-seleksijskog rada na lipiancu u konjogojskim udrugama osigurava i potrebit muški rasplodni materijal i na taj način direktno unapređuje razvoj konjogojstva.

Tablica 18. Brojno stanje konja na području Osječko-baranjske županije u 2014. godini

Osječko-baranjska županija	
Ukupan broj aktivnih konja	Ukupan broja aktivnih vlasnika konja
1 705	499

Izvor: Hrvatska poljoprivredna agencija, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Na području Osječko-baranjske županije u 2014. godine bilo je ukupno 1.705 konja, najzastupljenija je lipicanska pasmina s 647 grla koje posjeduje 173 vlasnika. Trenutačno stanje konjogojstva u Osječko-baranjskoj županiji je usko vezano s problematikom sela: starosna struktura stanovništva i nagomilani problemi u agraru. Sadašnji rasplodni materijal osigurava kvalitetan napredak i značajan pomak ka boljem, no nedovoljan je broj mladih ljudi na selu zainteresiran za uzgoj, a posebice razvoj konjičkog sporta. Naime, plasman uzgojenih i obučanih konja je dobar izvozni proizvod za tržište, kako naše, tako i europsko.

Jedan od najznačajnijih uzgajivača konja na području Osječko-baranjske županije je Državna ergela lipicanaca u Đakovu, koja ima oko 185 konja. U 2006. godini pokrenut je postupak izgradnje jednog od najvećih projekata u povijesti Ergele izgradnja jahaone vrijednosti oko 20.000.000,00 kuna.

Projekt ima veliko značenje ne samo za Grad Đakovo nego i za cijelu slavonsko-baranjsku regiju. Prostor i sastavni objekti Jahaonice namijenjeni su organiziranju i održavanju škole jahanja, dresure konja, terapijskog jahanja, te sportskih natjecanja - preskakanja prepona, zaprežnog sporta - tijekom cijele godine. Prostor uz Jahaonicu osmišljen je kao multisadržajni kompleks površine oko 4200 četvornih metara s nizom sadržaja turističkog karaktera - suvenirnice, restorana te prodavaonice s konjičkom opremom. U okviru Jahaonice izgrađena je tribina s 1000 mjesta s popratnim sadržajem. Zatvoreni prostor Jahaonice nudi mogućnost održavanja aukcijskih prodaja konja, izložba i sajmovi konja tijekom cijele godine. Do sada je obavljeno radova u vrijedosti oko 19.000.000,00 kuna. U narednom razdoblju planirano je dovršenje popratnog ugostiteljskog sadržaja. Osim uzgoja lipicanaca, značajan je i uzgoj hrvatskog toplokrvnjaka, te u sklopu osječkog konjičkog kluba i uzgoj hrvatskog kasača. Treba uzeti u obzir činjenicu da Hrvatska ima 13% svjetske populacije lipicanaca, dakle ima veliki genetski potencijal, kojeg bi trebala znati iskoristiti.

6. PERADARSKA PROIZVODNJA

Peradarska proizvodnja je u Republici Hrvatskoj industrijski organizirana i ona je jedna od proizvodnji koja je u strukturi agrara samodostatna. Peradarsku proizvodnju čini posebnom mogućnost brzog obrta u poslovanju, koja u konačnici daje najjeftiniju vrstu mesa.

Perad za proizvodnju mesa čini oko 7% ukupne vrijednosti poljoprivredne proizvodnje i oko 18% vrijednosti stočarstva. Pilići su daleko najznačajnija vrsta peradi (u tovu), no postoji još i komercijalna proizvodnja purana (3,7% od ukupne proizvodnje mesa peradi), dok je uzgoj gusaka i pataka znatno manje zastupljen, ekstenzivan i namijenjen lokalnoj potrošnji i prodaji.

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva drže veći dio peradi (61%), no njihov je udio niži od većine drugih stočarskih resursa, kao i udio u proizvodnji zbog znatno niže intenzivnosti. Intenzivna proizvodnja (tov) je u integriranom sustavu poljoprivredno-prehrambenih poduzeća i ugovorne proizvodnje pojedinačnih proizvođača (kooperacija) - što je najčešći slučaj; samo u poljoprivrednim poduzećima ili samo kod specijaliziranih proizvođača obiteljske poljoprivrede (bez ugovora). Tehnološka učinkovitost te proizvodnje, mjerena efikasnošću konverzije hrane i stopom smrtnosti, povećana kakvoća, asortiment i naglasak na promidžbu, ne odstupa znatnije od one u drugim zemljama. Oko 70% ukupne tovljene peradi dolazi od intenzivnih proizvođača. Ostala proizvodnja (30%) se odnosi na tradicijski, ekstenzivni način držanja peradi, većinom za vlastitu potrošnju ili manje za lokalno tržište.

Na području Osječko-baranjske županije iskazan je interes za intenzivnu proizvodnju tovnih pilića i nesilica, odnosno jaja, osobito na području Đakovštine i Valpovštine imamo pozitivne primjere obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koji imaju ugovorenu proizvodnju tovnih pilića s "Kokom" d.d., Varaždin, s kapacitetima od 2.500 do 12.000 komada u jednom proizvodnom ciklusu u industrijskim sustavima proizvodnje koja uz veća ulaganja donosi odgovarajući dohodak. U ovakvom tipu proizvodnje uspješno je angažirana cijela obitelj, koja uz korištenje suvremene tehnologije polaže pažnju na stručnu edukaciju. Značajne investicije u proizvodnju jaja i tovnih pilića bile su na području Općine Vuka investitor Žito d.o.o., gdje su izgrađeni kapaciteti za 215.000 nesilica iz vlastitog uzgoja i 67.000 tovnih pilića zajedno s pakirnicom. Godišnja proizvodnja kreće se oko 65.000.000 jaja.

6.1. Problematika peradarstva

Sektor peradarske proizvodnje jedan je od sektora koji na nacionalnoj razini postiže visoku stopu samodostatnosti u proizvodnji jaja i mesa peradi. Značajan je i izvoz peradarskih proizvoda, no prisutna je i visoka stopa njihovog uvoza. U peradarskim farmama i seoskim kokošinjcima godišnje se u Hrvatskoj proizvede oko 750 milijuna komada jaja ili 175 jaja po stanovniku. Po potrošnji jaja po stanovniku Hrvatska je u donjoj skupini zemalja EU.

U Europskoj uniji od 1. siječnja 2012., prema direktivi 1999/74/EC, zahtijeva se da sve kokoši nesilice budu držane u obogaćenim kavezima s dodatnim prostorom za gniježđenje, kljucanje, čeprkanje i spavanje ili u alternativnim sustavima. Prema direktivi kavezi se mogu rabiti samo ako svakoj jedinki pružaju barem 750 cm² kaveznog prostora, prostor za gniježđenje, prostor za otpad, prečke i opremu za trošenje kandži, čime bi kokoši zadovoljavale svoje biološke potrebe. Odluka za ukidanje neobogaćenih kaveza donesena je 1999. Zemlje članice imale su dvanaest godina za prelazak na novi sustav i provedbu direktive.

U Hrvatskoj sustav držanja u neobogaćenim kavezima dopušten je do dana pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji, a najdulje 12 mjeseci nakon pristupa Republike Hrvatske Europskoj uniji u svrhu završetka proizvodnog ciklusa. Hrvatski farmeri stare kaveze na svojim farmama (nesukladne direktivi 1999/74) s novim jatima nesilica posljednji put napuniti 30. lipnja 2013. godine, a tako proizvedena jaja tržištu mogu ponuditi isključivo do 30. lipnja 2014. godine. Ulaganja su skupa i po kljunu iznosi do 20 eura, a to je razlog što se znatan broj farmi nije uskladio svoje objekte i odustaje od kaveznog uzgoja.

Navedene činjenice prema podacima Hrvatske gospodarske komore za posljedicu imaju:

- u 2013. godini uvezeno jaja peradi i ptičja, svježa, konzervirana, skuhana 2.441 tona, a istih proizvoda izvezeno je 742 tone
- u 2014. godini uvezeno jaja peradi i ptičja, svježa, konzervirana, skuhana 6.623 tona, a istih proizvoda izvezeno je 656 tona.

7. PROIZVODNJA RIBE

Slatkovodno ribarstvo već duži niz godina se nalazi u teškoj ekonomskoj situaciji prolazeći kroz duboke i sveobuhvatne promjene. Glavni problemi u uzgoju ribe su visoka novčana izdvajanja za razne vrste koncesija i naknada, te dugogodišnji ciklus proizvodnje. Također velike štete nastaju od ribojednih ptica. Visoki troškovi poslovanja dovode do previsoke cijene u konačnici što otežava konkurentnost i plasman ribe kako na domaćem tako i na inozemnom tržištu. Razvoj ribarstva je značajan i zbog očuvanja i zaštite okoliša jer su ribnjaci posljednje oaze raznih vrsta ptica.

Tablica 19. Površine ribnjaka istočne Hrvatske:

Tvrtka	Uk. Površine (ha)	Proizvodnja t/ha
Belje d.d.	525	25
Ribnjak Našice Miagro d.o.o.	1.298	500-600
Ribnjak d.o.o. Donji Miholjac	975	200
Popovac Makler	20	5
Osilovac d.o.o. Feričanci	20	10
UKUPNO	2.838	

Izvor podataka: Informacija o organiziranosti i stanju lovstva i ribolova na području Osječko-baranjske županije

Detaljnija problematika ribarstva obrađena je u Informacija o organiziranosti i stanju lovstva i ribolova na području Osječko-baranjske županije.

8. PČELARSKA PROIZVODNJA

Pčelarstvo u Republici Hrvatskoj je tradicionalna poljoprivredna grana. Prvi zapisi na našim prostorima su iz doba Rimskog carstva u kojima se navode podaci o visokoj kvaliteti meda iz naših krajeva. Kasnije, od XII. stoljeća pčele se često spominju u statutima gradova ili u različitim sudskim zapisima. U vrijeme vladavine kraljice Marije Terezije (1775.) godine objavljen je napatuk "Patent o pčelarstvu" u kojem su dane postavke za širenje i njegovanje pčelarstva. Organiziranost pčelara na ovim prostorima datira još od davne 1879. godine kada je u Osijeku osnovano prvo pčelarsko društvo.

Od tada pa do danas pčelarstvo je prošlo niz faza organiziranosti. Ovo bogato iskustvo ishodište je za sadašnje, ali i za buduće pčelarenje u Republici Hrvatskoj. Interes za pčelarsku proizvodnju na području Osječko-baranjske županije ima tendenciju rasta.

Tablica 20. Proizvodnja meda i pregled broja pčelara i broja pčelinjih zajednica u Osječko-baranjskoj županiji i Republici Hrvatskoj 2006. - 2014. godina

Godina	Broj pčelara		Broj pčelinjih zajednica		Proizvodnja meda (tona)	
	OBŽ	RH	OBŽ	RH	OBŽ	RH
2006.	514	4.020	27.650	280.803	1.382	4.460
2007.	516	5.370	28.500	345.375	712	5.490
2008.	509	5.490	22.513	341.124	660	5.420
2009.	520	7.470	25.400	366.814	820	6.410
2010.	528		25.720		1.020	
2011.	550	7.500	28.000,	370.000	1.150	6.500
2012.	585		27.700		920	
2013.	670		28.500		1.380	
2014.	714		28.600		630	

Izvor: Županijski savez pčelara Osječko-baranjske županije, Obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

Županijski savez pčelara Osječko-baranjske županije je u suradnji s Poljoprivrednim fakultetom u Osijeku i Pučkim otvorenim učilištem u Osijeku organizirao školu pčelara koju je u razdoblju od 2005. do kraja 2014. godine uspješno završilo oko 680 polaznika. U 2014. godini školu pčelara završilo je oko 80 pčelara. Škola prema planu traje 160 sati, a sastoji se od 80 sati teoretskog i 80 sati praktičnog dijela.

U teoretskom dijelu obrađuju se sljedeće cjeline: Bolesti pčela, Tehnologija pčelarenja, Ekološko pčelarstvo, Anatomija, biologija i fiziologija pčele, Uzgoj matica, Osnove ekološke poljoprivredne proizvodnje, Medonosno i peludno bilje, Tehnologija obrade pčelinjih proizvoda, Pobiranje pčelinjih proizvoda, Ekonomske osnove pčelarstva, Menadžerstvo u pčelarstvu i Pčelarsko poljoprivredno gospodarstvo. Predavanja se održavalo u prostorijama Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, a praktični dio nastave na pčelinjacima istaknutih pčelara. Po završetku pčelarske škole, polaznici koji su uspješno apsolvirali dobili su diplomu Pučkog otvorenog učilišta u Osijeku, te je zvanje "Pčelar" upisano u radnu knjižicu.

U sklopu gospodarske manifestacije Dani meda u Hrvatskoj koja je održana od 3. do 5. listopada 2014. godine u Osijeku, organizirano je XIX. ocjenjivanje kvalitete sortnoga meda, XIII. ocjenjivanje pakovina meda, pakovina proizvoda za poboljšanje zdravlja na bazi meda, pakovina pića i suvenira te X. ocjenjivanje kvalitete pića od meda i na bazi meda.

Na XIX. ocjenjivanje meda pristigla su 102 uzorka od 12 različitih sorti meda. Na XIII. ocjenjivanje pakovina pristiglo je 19 pakovina meda, četiri pakovine pića od meda, devet pakovina proizvoda za poboljšanje zdravlja na bazi meda i pet suvenira. Pčelarima koji su prijavili svoj med na ocjenjivanje dodijeljeno je 38 zlatnih žlica, 50 srebrnih žlica, 12 brončanih žlica, a svi su pčelari dobili diplome.

8.1. Cluster proizvođača meda u Osječko-baranjskoj županiji

U 2006. godini Osječko-baranjska županija financirala je osnivanje clustera proizvođača meda sa 50.000,00 kuna. U cluster proizvođača meda Osječko-baranjske županije uključeno je 7 pčelarskih udruga s područja Osječko-baranjske županije koje pokrivaju proizvođače matica, proizvođače meda i proizvoda od meda, proizvođače opreme za pčelarstvo i proizvođače pčelinjih proizvoda.

Posebni prioritetni cilj clustera je edukacija na svim razinama o:

- radu i funkcioniranju clustera;
- unapređenju tehnoloških znanja;
- svrsishodnosti kontrole u svim fazama rada clustera;
- korištenju Interneta.

Kao izraz potrebe članica clustera (k njih je danas 57), osnovana je pčelarska zadruga "Pčelari Slavonije i Baranje", koja bi bila nositelj trgovačkih poslova clustera pčelarstva. Pčelarska zadruga "Pčelari Slavonije i Baranje" ima 62 osnivača i članica je Unije pčelarskih zadruga Hrvatske koja je osnovana u Zagrebu u travnju 2007. godine. Ciljevi zadruge su osigurati zajednički nastup slavonskih pčelara na tržištu te postići bolju iskorištenost postojećih kapaciteta u proizvodnji meda. Jedan od ciljeva Zadruga je i ostvarivanje poslovnih kontakata i suradnje sa srodnim organizacijama kako u Hrvatskoj tako i u zemljama Europske unije, posebice u kontekstu skorog pristupa naše zemlje Europskoj uniji i potrebe da se domaći proizvođači što kvalitetnije pripreme za nove tržišne uvjete.

Pčelarska zadruga je 20. studenog 2009. godine u okviru manifestacije "Osijek je kolijevka hrvatskog pčelarstva" u pogon pustila punionicu meda koja se nalazila u Poduzetničkom inkubatoru BIOS, a sada u Našicama. Punionica je opremljena opremom za dekrystalizaciju i homogenizaciju meda u vrijednosti od 300.000,00 kuna. Otvaranjem ove punionice stvoreni uvjeti za izlazak na tržište i ulazak s medom i proizvodima od meda u prodavaonice i trgovačke lance.

Tablica 21. Prikaz županijskih poticaja usmjerenih razvoju pčelarstva

	Sufinanciranje rada	Sufinanciranje pčelarske škole	Sufinanciranje proizvodnje meda	Ukupna
2004. - 2011.	194.000,00	140.000,00	761.851,00	1.095.851,00
2013.	25.500,00	18.000,00	*744.641,29	788.141,29
2014.	22.500,00	10.000,00	*736.440,11	768.940,11
	242.000,00	168.000,00	2.242.922,40	2.652.922,40

Izvor i obrada podataka: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj

*Panonian Bee - Umrežavanje pčelara i usklađivanje standarda u proizvodnji meda i zdravlju pčela sa EU standardima s ciljem prekograničnog ekonomskog razvoja projekt prekogranične suradnje Hrvatska-Srbija

U pčelarstvu je ukinut sustav potpora prema broju košnica i po kilogramu meda, pa je na nacionalnoj razini uspostavljen Nacionalni pčelarski program za razdoblje od 2014. do 2016. godine koji bi trebao osigurati kontinuitet proizvodnje pčelarskih proizvoda. Cilj je Nacionalnog pčelarskog programa (u daljnjem tekstu: Program) omogućiti razvoj pčelarstva poboljšanjem tehničko-tehnoloških okvira proizvodnje, dorade i ponude meda za tržište, očuvanjem i povećanjem broja pčelinjih zajednica, osiguravanjem pomoći u kontroli i suzbijanju varooze, te potvrđivanjem kvalitete i prepoznatljivosti meda za potrošače uvođenjem sustavnih laboratorijskih analiza.

U Republici Hrvatskoj pčelari se uglavnom stacionarno, a dio pčelara seli zajednice na paše. Seleće pčelarenje nije dovoljno zastupljeno, a obzirom na sve veću urbanizaciju, kao i širenje turističkih sadržaja, poglavito u priobalju, te zbog nepouzdanosti i kratkotrajnosti paša uslijed zamjetnih promjena u klimi, pčelari su prisiljeni sve više seliti. Međutim, velik dio pčelara ne posjeduje odgovarajuću opremu i nema pčelinjake prilagođene za seljenje, te su stoga ulaganja u ovaj segment pčelarenja neophodna. Budući da se svake godine bilježe značajni gubici pčelinjih zajednica, uzrokovani pčelinjim bolestima, ponajprije varoozom, neophodno je sustavno provoditi praćenje varooze i ostalih bolesti te uvesti sustavnu kontrolu i suzbijanje na cijelom prostoru Republike Hrvatske. Jedino sustavnim praćenjem gubitaka pčelinjih zajednica i praćenjem razvoja varooze kroz pašnu sezonu te integralnim pristupom zaštite možemo značajnije utjecati na njihovo smanjenje. Jedan od čimbenika uspješnog prezimljavanja i povećanja prinosa pčelinjih proizvoda je i kvalitetna mlada matica. U Republici Hrvatskoj izvorno živi siva pčela (*Apis mellifera carnica*), te je jedna od temeljnih obaveza očuvanje biološke raznolikosti ove pasmine poticanjem uzgoja i nabave matica, poštujući genotipove pčela, nastale i prilagođene različitim klimatskim regijama Hrvatske. Hrvatski pčelari proizvode više od dvadeset vrsta meda dostatnog za domaće tržište, a dio se proizvodi i izvozi.

Upravo tako proizveden med, koji je prošao kroz sustav kontrole, za krajnjeg korisnika potrošača predstavlja sigurnu i kvalitetnu hranu.

8.2. "Zaštita izvornosti Slavenskog meda"

Oznaka izvornosti koristi se za označavanje poljoprivrednih ili prehrambenih proizvoda, koji potječu iz regije, odnosno iz tog mjesta ili iz te zemlje, čija kakvoća ili karakteristike u bitnom ili isključivo, nastaju pod utjecajem posebnih prirodnih i ljudskih čimbenika određene zemljopisne sredine i čija se proizvodnja, prerada i priprema u cijelosti odvija u tom zemljopisnom području.

Oznake izvornosti štite se kao intelektualno vlasništvo kako bi se spriječila njihova zloupotreba ili neovlaštena upotreba, budući da one doprinose većoj tržišnoj vrijednosti proizvoda i usluga koja odgovara njihovim posebnim svojstvima i time stečenom ugledu.

Proizvodi se štite zbog više cjenovne kategorije, stvaranja identiteta i prepoznatljivosti, izravne veze proizvoda s određenim zemljopisnim područjem daje dodatnu vrijednost i prepoznatljivost tom području, te pridonosi ruralnom razvoju i osnivanju interesnih udruženja ako ona još ne postoje u svrhu zajedničkog nastupa na tržištu, odnosno zajedničke promidžbe prehrambenog proizvoda.

Osječko-baranjska županija zajedno s Požeško-slavonskom, Brodsko-posavskom i Vukovarsko-srijemskom podržala je inicijativu Virovitičko-podravskoga županije koja je u suradnji sa znanstvenim institucijama pokrenula Projekt zaštite izvornosti "Slavenskog meda" koji se zemljopisno proizvodi na pet navedenih slavonskih županija. Ukupni troškovi za provedbu ovoga Projekta procjenjuje se na 140.000,00 kuna, a odnose se na intelektualne usluge, usluge znanstvene ekspertize, putne troškove, izradu loga i tehničko-materijalne usluge. U sklopu provedbe ovoga projekta Osječko-baranjska županija s Virovitičko-podravskom županijom zaključila je Sporazum o provedbi Projekta "Zaštita izvornosti Slavenskog meda", te je za ovu namjenu osigurala 20.000,00 kuna.

Nositelj Projekta je Virovitičko-podravskoga županija, a preostale županije osim u osiguravanju financijskih sredstava sudjeluju u organizacijskom dijelu animacije dionika ovoga Projekta na svom području (znanstvene institucije, pčelarske udruge, zadruge, savez).

Opći cilj Projekta je kroz međusobno povezivanje i udruživanje grupacija pčelarstva na području Slavonije, jačanje konkurentnosti proizvodnje i proizvoda "Slavenskog meda" te podizanje razine njihove kvalitete uz unaprjeđenje znanja i tehnologije u sektoru pčelarstva koji će omogućiti proizvodnju autohtonog - izvornog proizvoda, ponuditi građanima i tržištu proizvod kojemu je kroz kontroliran sustav osigurana jedinstvena kvaliteta zaštićena oznakom izvornosti.

Specifični ciljevi projekta su:

- provođenje zaštite izvornosti "Slavenskog meda" kroz proceduru zahtjeva i formaliteta nacionalne i europske razine
- povezivanje i udruživanje sektorske grupacije pčelarstva s područja Slavonije u jedinstvenu interesnu skupinu
- provođenje analize i utvrđivanje postojeće razine kvalitete meda proizvedenoga na području Slavonije kao i razinu kvalitete koja će se kao takva zaštititi kroz postupak zaštite izvornosti "Slavenskog meda"
- identificiranje problema i nedostataka vezane uz proizvodne procese koje provode proizvođači te pružiti institucionalnu podršku za unaprjeđenje
- promoviranje originalnog domaćeg proizvoda i poticanje njegove proizvodnje kroz sustav koji omogućuje kontrolu i prepoznatljivost kvalitete takvog proizvoda kako bi isti stekao visoki ugled i reputaciju na tržištu

Krajnji korisnici Projekta su građani (potrošači), pčelarske grupacije i proizvođači meda.

9. BOLESTI ŽIVOTINJA

9.1. Bolesti svinja

Bolest Aujeszkoga, (u daljnjem tekstu: BA) poznata još i pod imenom lažna bjesnoća, akutna je virusna zarazna bolest mnogih domaćih i divljih životinja. Prethodnih godina BA se sporadički pojavljivala u pojedinim gospodarstvima svinja. U periodu od 1995. do 2010. godine, temeljem rezultata pasivnog nadzora i promatranja na razini pojedinih gospodarstava svinja, zabilježeno je nekoliko potvrđenih slučajeva BA.

Program nadziranja i iskorjenjivanja bolesti Aujeszkogau 2013. i 2014. godini

Radi ispunjavanja dodatnih zahtjeva koji su određeni Odlukom Komisije o dodatnim jamstvima u trgovini svinjama u odnosu na bolest Aujeszkoga i kriterijima za prikupljanje informacija o bolesti (2008/185/EK), u 2013. godini izrađen je Program nadziranja i iskorjenjivanja bolesti Aujeszkoga u svinja u Republici Hrvatskoj (nastavno: Program). Provedba predmetnog Programa je započela u prosincu 2013. godine kad su se ispunili svi preduvjeti za njegovu provedbu. Provedba je obvezna za sva registrirana gospodarstva svinja u skladu s postavkama Programa.

U prosincu 2013. godine započelo se s provedbom Programa nadziranja i iskorjenjivanja bolesti Aujeszkoga u svinja. Provedba navedenog Programa nastavila se i u 2014. godini. Programom je bilo obuhvaćeno 11 županija.

Tablica 22. Rezultati provedbe Programa nadziranja i iskorjenjivanja bolesti Aujeszkoga (prosinao 2013. - 31.12.2014)

	Testirane farme	Broj testiranja	Pozitivne farme	%	Pozitivne svinje	%	BA službeno slobodne farme
Bjelovarsko- bilogorska	3.228	15.425	215	6,7	462	3,0	1.940
Grad Zagreb	270	1.289	1	0,4	4	0,3	162
Istarska	42	134	2	4,8	9	6,7	2
Koprivničko- kruževačka	3.418	17.761	154	4,5	276	1,6	2.388
Krapinsko- zagorska	2.465	9.908	4	0,2	4	0	1.710
Međimurska	376	1.752	19	5,1	21	1,2	268
Osječko- baranjska	4.995	23.757	307	6,1	560	2,4	3.800
Požeško- skavonska	1.576	5.849	21	1,3	29	0,5	1.092
Varaždinska	1.724	7.851	216	12,5	356	4,5	1.104
Virovitičko- podravska	1.592	4.762	50	3,1	58	1,2	1.130
Brodsko- posavska	2	78	0	0,0	0	0	1
Zagrebačka	2.792	13.433	79	2,8	146	1,1	1.983
Ukupno	22.480	101.999	1.068	4,8	1.925	1,9	15.580

Izvor podataka: Ministarstvo poljoprivrede, Uprava za Veterinarstvo i sigurnost hrane

Ciljevi Programa su: dodjeljivanje statusa stada, uklanjanje zaraženih svinja, iskorjenjivanje BA iz populacije svinja, zabrana cijepljenja, proglašavanje regija (županija) slobodnim od BA i proglašavanje čitave zemlje slobodnom od BA. Gospodarstva uključena u program kategorizirana su prema broju krmača i načinu držanja svinja na sljedeći način:

- mala gospodarstva sa 1 - 10 krmača;
- srednja gospodarstva sa 11 - 50 krmača i velika gospodarstva sa više od 51 krmače;
- tovne farme s implementiranim sustavom "*all in all out*";
- gospodarstva svinja koja drže svinje na otvorenom prostoru ili pašnjaku;
- ostala toвна gospodarstva.

Bitno je naznačiti da je obveza provedbe programa na malim, srednjim i velikim gospodarstvima koje drže krmače dok se ostala gospodarstva mogu uključiti na zahtjev posjednika. Provedba Programa na malim, srednjim i velikim gospodarstvima koja drže krmače uključuje testiranje dva puta, s razmakom između testiranja ne kraćim od 4 i ne duljim od 12 mjeseci. Uzimaju se uzorci krvi određenog broja rasplodnih životinja ovisno o kategoriji svinja, veličini farme i određenoj prevalenciji. Testiranje podrazumijeva uzorkovanje krvi i laboratorijsko pretraživanje u svrhu utvrđivanja protutijela za virus BA.

U svrhu razumijevanja nadziranja i iskorjenjivanja BA bitno je razlučiti da li na zaraženom gospodarstvu ima ili nema epidemioloških ili drugih pokazatelja koji bi upućivali na cirkulaciju virusa BA. U slučaju da se utvrdi da na gospodarstvu cirkulira virus BA mjere se provode u skladu s mjerama određenim Pravilnikom o mjerama kontrole, suzbijanja i iskorjenjivanja bolesti Aujeszzkoga ("Narodne novine" broj 95/12). Ukoliko se na gospodarstvu laboratorijskim pretraživanjem utvrde protutijela za virus BA, plan suzbijanja i iskorjenjivanja BA određuje se individualno za svako zaraženo gospodarstvo, na način da veterinarski inspektor određuje mjere ovisno o broju serološki pozitivnih svinja, kategoriji gospodarstva, upravljanju gospodarstvom, biosigurnosnim mjerama, proizvodnom ciklusu, financiranju i odlukama posjednika. Strategija kontrole i iskorjenjivanja može biti kombinacija između cijepljenja, izlučivanja i klanja pozitivnih svinja. Zaraženo gospodarstvo mora biti stavljeno pod službeni nadzor, a promet svinjama na gospodarstvo i s gospodarstva omogućava se u skladu s određenim mjerama za to gospodarstvo. Gospodarstvo ostaje pod restrikcijom sve dok se ne provedu sve određene mjere i ne obavi drugo testiranje u skladu s planom testiranja. Ovisno o rezultatima drugog testiranja mjere restrikcije gospodarstvu se ukidaju ili zadržavaju.

Troškovi vezani za uzimanje uzoraka, dostavu uzoraka u laboratorij te laboratorijsko pretraživanje, podmiruju se u skladu s kategorizacijom gospodarstva/farmi u skladu sa sljedećim:

- mala gospodarstva - uzorkovanje i laboratorijska pretraga financira se iz državnog proračuna.
- srednja gospodarstva i velika gospodarstva - laboratorijska pretraga financira se iz državnog proračuna, a uzorkovanje plaća posjednik.
- tovne farme s implementiranim sustavom - sve plaća posjednik.
- farme koje drže svinje na otvorenom prostoru - sve plaća posjednik.

9.2. Bolesti goveda

Enzootska leukoza goveda (ELG) je zarazna proliferativna bolest proširena u svjetskim razmjerima. Leukoza je kronična bolest s vrlo dugom inkubacijom koja može trajati i do 7 godina pa je nije moguće uvijek klinički prepoznati. Bolest se javlja vrlo rijetko u klinički uočljivom obliku i to u svega 1-5% inficiranih životinja, oko 30% zaraženih grla preko 3 godine starosti razvije perzistentnu limfocitozu. Bolest izaziva ekonomske štete na stadu, a do sada nije dokazano da je štetna za ljude.

Izvor zaraze predstavljaju zaražene životinje gotovo uvijek bez vidljivih znakova bolesti (latentno inficirane životinje), a goveda se najčešće zaraze inficiranim limfocitima. Bolest se prenosi vertikalno i horizontalno. Proširenost ELG znatno je veća u mliječnih goveda (90-95%) nego u tovnih. Prevalencija u zaraženim, naročito mliječnim stadima može biti od 60 do 90%. Brojnim istraživanjima nisu dokazana protutijela za virus ELG u ljudi koji su bili u kontaktu sa seropozitivnim životinjama, niti u onih koji su konzumirali mlijeko tih životinja, unatoč tome što je virus ELG dokazan u mlijeku seropozitivne krave.

Iskorjenjivanje ELG u Republici Hrvatskoj određeno je Pravilnikom o mjerama za suzbijanje i iskorjenjivanje enzooske leukoze goveda ("Narodne novine" broj 30/12.). Osim navedenog Pravilnika Zakona o veterinarstvu ministar poljoprivrede svake godine donosi naredbu o mjerama zaštite životinja od zaraznih i nametničkih bolesti i njihovom financiranju u tekućoj godini.

Kako bi se potvrdio status "slobodan od leukoze" životinje moraju biti pregledane 2 puta godišnje u razmaku od 4 mjeseca. Tek se tada životinje s negativnim serološkim rezultatom mogu proglasiti slobodnim od ELG. Stado službeno slobodna od enzooske leukoze goveda je stado koje udovoljavaju uvjetima propisanim u Pravilniku o veterinarsko-zdravstvenim uvjetima za stavljanje u promet goveda i svinja.

Pravilnikom o mjerama za suzbijanje i iskorjenjivanje enzooske leukoze goveda propisano je da sva goveda moraju biti pod nadzorom i da se vlasnicima nakon klanja svih zaraženih goveda mora osigurati naknada za zaklane životinje u skladu s njihovom tržišnom vrijednosti. Također, zabranjeno je liječenje goveda oboljelih od enzooske leukoze. Zabranjeni su i korištenje i isporuka mlijeka krava iz zaraženog stada u mljekare, osim radi odgovarajuće termičke obrade i promet bolesnih goveda.

Uprava za veterinarstvo donosi Program iskorjenjivanja enzooske leukoze goveda. Postupak sa životinjama za koje se utvrdi da su zaražene zakonski je propisan, a svi posjednici goveda (kao i ovlašteni veterinari i veterinarski inspektori) dužni su ga provoditi u skladu s propisima.

Tablica 23. Broj pozitivnih životinja i žarišta (pozitivnih stada) u Hrvatskoj 2011. - 2014. godine

Županija		2011.		2012.		2013.		2014.	
		Žarišta	Goveda	Žarišta	Žarišta	Goveda	Goveda	Žarišta	Goveda
1.	Zagrebačka	8	14	7	28	3	8	4	9
2.	Krapinsko-zagorska	2	3	0	0	1	1	0	0
3.	Sisačko-moslavačka	43	288	62	252	30	108	24	34
4.	Karlovačka	-	-	2	2	0	0	0	0
5.	Varaždinska	2	4	2	6	1	1	0	0
6.	Koprivničko-križevačka	6	14	4	13	5	7	4	4
7.	Bjelovarsko-bilogorska	8	19	7	24	10	32	8	40
8.	Primorsko-goranska	1	1	0	0	0	0	0	0
9.	Ličko-senjska	1	1	2	3	0	0	0	0
10.	Virovitičko-podravska	19	32	13	53	6	14	7	36
11.	Požeško-slavonska	11	26	7	18	1	4	0	0
12.	Brodsko-posavska	24	57	34	147	31	155	9	31
13.	Zadarska	2	11	0	0	1	1	0	0
14.	Osječko-baranjska	166	623	99	527	47	246	33	146
15.	Šibensko-kninska	5	13	2	2	2	2	0	0
16.	Vukovarsko-srijemska	22	41	12	33	5	10	8	34
17.	Splitsko-dalmatinska	9	13	2	3	0	0	4	4
18.	Istarska	3	7	1	1	3	14	0	0
19.	Dubrovačko-neretvanska	4	34	0	0	0	0	4	9
20.	Međimurska	-	-	1	1	0	0	0	0
21.	Grad Zagreb	-	-	0	0	0	0	0	0
Ukupno Republika Hrvatska		336	1.201	146	603	257	1113	105	347

Izvor podataka: Ministarstvo poljoprivrede, Uprava za veterinarstvo i sigurnost hrane

Provedbom mjera programa iskorjenjivanja i nadziranja enzooske leukoze goveda u Republici Hrvatskoj u 2014. godine, pretražena je u potpunosti populacija rasplodnih goveda (pretraženo je ukupno 230.863 goveda za razliku od 2013. godine kada je pretraženo 196.500 goveda. Tijekom 2014. godine, bolest je zabilježena u ukupno 347 goveda, u 105 pozitivnih stada. Za ostvarivanje statusa zemlje službeno slobodne od ELG u slučaju Hrvatske procjenjuje se da je potrebno od 7 do 10 godina sustavne provedbe naređenih mjera.

10. PROVEDBA MEĐUNARODNIH PROJEKATA

10.1. "Panonian Bee - Umrežavanje pčelara i usklađivanje standarda u proizvodnji meda i zdravlju pčela s EU standardima s ciljem prekograničnog ekonomskog razvoja"

Na objavljeni javni poziv Agencije za regionalni razvoj Republike Hrvatske, Osječko-baranjska županija u ulozi glavnog nositelja projekta s partnerima Prehrambeno-tehnološkim fakultetom, Regionalnom-razvojnou agencijom Slavonije i Baranje i Regionalnim klasterom pčelara ROJ, te Naučnim institutom za veterinarstvo "Novi Sad" iz Novog Sada kao pridruženim nositeljem i Novosadskim ekološkim centrom kao partnerom u Republici Srbiji, prijavila je Projekt "Panonian bee" (nastavno: Projekt).

Nakon što je Projekt odobren od nadležnih tijela dostavljen je Osječko-baranjskoj županiji Prijedlog Ugovora. Župan je prihvatio Prijedlog Ugovora Grant Contract External Action of the European Union No. 2010-0017-973002 (Ugovor o bespovratnim sredstvima vanjskih projekata Europske Unije broj. 2010-0017-973002, u daljnjem tekstu: Ugovor) za provedbu odobrenog projektnog prijedloga Panonian bee - Networking of beekeepers and harmonisation of standards in honey production and bees health to the EU standards aiming at cross-border economic development (Panonian bee - Umrežavanje pčelara i usklađivanje standarda u proizvodnji meda i zdravlja pčela s EU standardima s ciljem prekograničnog ekonomskog razvoja) u Programu prekogranične suradnje Hrvatska - Srbija u okviru IPA II b 2009/ 2010/2011, te je Ugovor s Agencijom za regionalni razvoj Republike Hrvatske potpisan 14. prosinca 2012. godine.

Nositelji Projekta bili su Osječko-baranjska županija i Naučni institut za veterinarstvo "Novi Sad", s time da je Osječko-baranjska županija glavni nositelj. Partneri na Projektu s hrvatske strane bili su Prehrambeno-tehnološki fakultet Osijek, Regionalna-razvojna agencija Slavonije i Baranje i Regionalni klaster pčelara "ROJ", dok je partner sa srpske strane bio Novosadski ekološki centar iz Novog Sada. Ciljane grupe prema kojima su osmišljene aktivnosti bili su pčelari u prekograničnom području i znanstveno - istraživačke institucije, dok su krajnji korisnici kako pčelari tako i cjelokupno stanovništvo ove regije. Projekte se provodio na području Osječko-baranjske županije, na mikro lokacijama Đakova, Osijeka, Našica, Valpova, Donjeg Miholjca i Baranje, a na području Republike Srbije na području Južnog Bačkog okruga, Sjevernog Bačkog okruga i Zapadnog Bačkog okruga.

Ukupna vrijednost Projekta bila je 3.820.169,10 kuna, od toga za područje Osječko-baranjske županije odobreno je 1.462.643,175 kuna, a vrijednost najvažnijih provedenih aktivnosti na području Županije su:

• nabava tehničke opreme za pčelare	289.169,00 kuna
• nabava laboratorijske opreme	358.369,00 kuna
• organizacija regionalne konferencije pčelara	115.000,00 kuna
• studijsko putovanje u Češku Republiku	90.419,00 kuna.

Opći cilj Projekta bio je povećanje gospodarskog razvoja kroz povezivanje proizvođača meda. Povezivanjem proizvođača i njihovim umrežavanjem podigla se razina kvalitete meda i drugih pčelinjih proizvoda te se ova grana poljoprivredne proizvodnje podigla na jednu ekonomski isplativiju razinu. Naime, tradicija proizvodnje meda u ovom prekograničnom području seže daleko u povijest te uz nepresušne prirodne resurse i pravilnu ekonomsku strategiju može dovesti do jačanja zaostale

regionalne ekonomije kroz jačanje malih proizvođača meda i otvaranje novih radnih mjesta. Također treba naglasiti važnost pčela i zdravlja pčela u ukupnom društvu jer posljednja istraživanja govore o osjetnom smanjenju broja pčela.

Projektne aktivnosti bile su usmjerene kroz edukaciju, prenošenjem pozitivnih iskustava umrežavanja i promocije povezuju proizvođači meda i drugih pčelinjih proizvoda u prekograničnom području. Na navedenom prekograničnom prostoru djeluje po procjenama Hrvatske poljoprivredne komore oko 600 proizvođača meda. Od navedenog broja oko 300 je proizvođača koji izlaze na tržište dok su ostali tzv. hobisti koji se bave ovime iz vlastitih potreba.

Glavne aktivnosti projekta bile su izrada funkcionalne baze podataka, organizacija tematskih edukativnih radionica, kontrola kvalitete meda i zdravlja pčela u prekograničnom području, formiranje klastera proizvođača med u Republici Srbiji, organizacija regionalne konferencije pčelara u Osijeku, te studijsko putovanje u Češku.

Pored toga, a u sklopu Projekta izvršeno je opremanje Prehrambeno-tehnološkog fakulteta opremom koja služi za ispitivanje kvalitete meda, nabavljena je pčelarska opreme koja obuhvaća 20 digitalnih SMS vaga koje pčelari koriste za izračun prinosa meda u košnicu, broja pčela u košnici, te je 61 pčelaru početniku dodijeljena košnica, roj, vrcaljka za med te posuda za med sa sitom koje su u skladu sa EU standardima.

Specifični cilj projekta bio je umrežavanje proizvođača i usklađivanje standarda proizvodnje meda i zdravlja pčela sa standardima EU u cilju preko graničnog ekonomskog razvoja. Umrežavanje proizvođača i usklađivanje standarda u proizvodnji i zdravlju pčela ima za cilj dovesti do povećanja kvalitete i kvantitete meda i poboljšanja zdravlja pčela.

ZAKLJUČAK

Osječko-baranjska županija je područje bogatih i kvalitetnih prirodnih resursa - zemljišta dobre plodnosti, klimatskih pogodnosti i obilja vodenih resursa. Važnost poljoprivrede proizlazi ne samo iz tradicionalne uloge osiguranja prehrambenih potreba stanovništva, razvoja prehrambene industrije već iz njene uloge u očuvanju ruralnog prostora, ekološke ravnoteže i održanju tradicijskih vrijednosti, materijalne i duhovne kulture hrvatskog sela.

Hrvatska poljoprivreda danas nema dovoljno razvijenu konkurentnu sposobnost svojih poljoprivrednika koju susrećemo u većini zemalja Europske unije. Neophodno je ubrzano jačanje konkurentnosti naših poljoprivrednih gospodarstava, koje će biti ključni preduvjet njihovog uspješnog integriranja u zajedničko europsko tržište. Za dugoročni opstanak i razvoj nužna je stalna prilagodba zahtjevima tržišta.

Uvozno-izvozna bilanca hrvatske poljoprivrede, u posljednje tri godine (2011. - 2014. godine), u minusu je oko 4.297.436.000 USD, što je neprihvatljivo za državu koja ima mogućnosti proizvodnje hrane ne samo za vlastite potrebe nego i za izvoz. U 2014. godini uvezeno je poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda u vrijednosti od 3.056.081.711 USD. U odnosu na prethodnu godinu vrijednosno je uvoz povećan za 13,2%. Izvozom poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda ostvareno je 1.734.663.457 milijardi USD. U odnosu na prethodnu 2013. godinu vrijednost izvoza poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda povećana je za 15,7%.

Osim toga jedan od ključnih problema primarnih poljoprivrednih proizvođača je njihov nedovoljan utjecaj u procesu formiranja cijene njihovih proizvoda koji se odvija sa prehrambeno-prerađivačkom industrijom. Naime, u ostalim zemljama EU primarni proizvođači su organizirani kroz proizvođačke organizacije koje su suvlasnici prehrambeno-prerađivačke industrije, te na taj način njihova pozicija u formiranju otkupne cijene primarnih poljoprivrednih proizvoda značajna. Iz tog razloga u narednom razdoblju nameće se potreba stvaranja proizvođačkih organizacija.

Neophodna je orijentacija na poljoprivredno-prehrambene proizvode i na njihovu diverzifikaciju s kojima možemo u skladu s poredbenim prednostima biti konkurentni u europskim razmjerima. Treba pritom naglasiti da naši ekspanzivni proizvodi nisu pšenica i kukuruz, ali to mogu biti visoko dohodovni proizvodi: voće, povrće, ribe, vino, meso, uz čitavu paletu ostalih prehrambenih proizvoda.

Činjenica da smo Županija s najvećim potencijalom za poljoprivrednu proizvodnju, daje nam mogućnost da iskoristimo komparativne prednosti. Jedan od glavnih ciljeva je izmijeniti sadašnje stanje odnosa biljne i govedarske proizvodnje u kojem Županija ima 15,4% poljoprivrednog zemljišta i oko 18% goveda u odnosu na Republiku Hrvatsku. Kroz naredne godine Županija ima sve preduvjete da postane vodeća u svim granama stočarske proizvodnje. Mjere koje Županija provodi od 2004. godine cjelovite su i dugoročne, provode se sustavno i imaju kontinuitet, a zadatak im je stvaranje tržišno - konkurentnog poljoprivrednog gospodarstva.

Sredstva koja je Županija ulagala u stočarsku proizvodnju u proteklom razdoblju stvorila su preduvjet za bržu i cjelovitiju realizaciju operativnih programa Vlade Republike Hrvatske u odnosu na ostale županije. Ako uzmemo u obzir činjenicu da je u proizvodnji mlijeka Županija u 2003. godini s otkupljenih oko 53.000.000 kilograma mlijeka zauzimala 4. mjesto u Hrvatskoj, u 2014. godini Osječko-baranjska županija je na prvom mjestu s 141.031.854 kilograma otkupljenog mlijeka (otkupljene količine), integriranost stočarstva s ostalim sektorima gospodarstva i utjecaj na prehrambeno-prerađivačku djelatnost te da Osječko-baranjska županija zbog svojih 212.013 ha poljoprivrednih površina ima neograničene mogućnosti u razvoju stočarstva, s pravom možemo očekivati da će stočarstvo biti jedan od temelja za daljnji gospodarski razvitak Županije.

Stočarstvo je od izuzetne važnosti za Osječko-baranjsku županiju kao pokretačka snaga regionalnom gospodarskom razvitku. Kao gospodarska grana stočarstvo izravno utječe na razvoj gospodarstva, na otvaranje radnih mjesta, životni standard i opći prosperitet. Stočarstvo može biti značajan izvozni proizvod i pruža veće mogućnosti zapošljavanja stanovništva različitog profila zanimanja. U daljnjem oblikovanju poljoprivredne politike potrebno je posebnu pozornost usmjeriti zaštiti okoliša kroz primjenu direktiva koje su usmjerene zaštititi tla, vode i zraka od mogućih onečišćenja u poljoprivredi, kao i primjeni pravila višestruke sukladnosti, te agro-okolišnih mjera.

U velikoj mjeri razvoj poljoprivrede na području Osječko-baranjske županije ovisi i o spremnosti znanstvenog potencijala i nacionalne znanstvene elite da intelektualni kapital uključe u rješavanje konkretnih problema. Perspektivu trebamo tražiti u proizvodima visokog stupnja obrade i proizvodima u koje je ugrađeno više znanja i intelektualnog kapitala, odnosno onima koji imaju bolju marketinšku obradu i razvijene brendove. Osobiti nedostatak stočarske proizvodnje je veliki broj malih mješovitih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava nepovoljne dobne strukture i razine znanja te tehnološke opremljenosti uz neorganizirani i otežan pristup tržištu utječe na njihovu konkurentnost što uzrokuje njihov sve manji broj. Ulaskom u Europsku uniju ova situacija je dodatno otežana zbog nedovoljne prilagođenosti farmi za postizanje novih zahtjeva Zajednice po pitanjima zdravlja i dobrobiti životinja te zaštite okoliša, što čini dodatni pritisak na ulaganja u ovom sektoru.

Ovo stanje upućuje na potrebu primjene sklopa mjera u pravcu tehničko-tehnološke obnove gospodarstava, unapređenja znanja i primjene novih tehnologija te proizvodnog i tržišnog organiziranja proizvođača u cilju podizanja razine ukupne produktivnosti ovoga sektora. Republika Hrvatska ulaskom u Europsku uniju u poljoprivredi primjenjuje Zajedničku poljoprivrednu politiku (u daljnjem tekstu: ZPP), uz dogovorena prijelazna razdoblja za ispunjenje pojedinih obveza iz ZPP-a. Ciljevi ZPP-a su potpora poljoprivrednom dohotku, osiguravanje životnog standarda za poljoprivrednu populaciju, podizanje poljoprivredne produktivnosti, stabilizacija tržišta, sigurnost opskrbe tržišta, osiguranje poljoprivrednih proizvoda za potrošače po razumnim cijenama.

Reformirana Zajednička poljoprivredna politika 2014. - 2020. stavlja veći naglasak na zaštitu okoliša, osigurava pravedniju raspodjelu sredstava EU i pomoći poljoprivrednicima kako bi se bolje nosili s tržišnim izazovima.

Financiranje Zajedničke poljoprivredne politike za razdoblje 2014. - 2020. godine osigurava se iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi koji osigurava izravnu financijsku pomoć poljoprivrednicima kao I. stup i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj koji je usmjeren na financiranje programa za ruralni razvoj kao II. stup.

Plaćanja poljoprivrednicima iz I. stupa uređena su na temelju obradivih površina, vrsti proizvodnje, stečenih prava, ispunjavanju agrokolišnih uvjeta, odnosno uvjeti su uokvireni. Naša poljoprivredna gospodarstva moraju tražiti svoju priliku i kroz II. stup plaćanja iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj koji je za Republiku Hrvatsku na godišnjoj razini osigurao alokaciju oko 333 miliona eura, a prema mjerama utvrđenim u Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020. godine (nastavno: Program), od koga poljoprivredna gospodarstva u Hrvatskoj imaju velika očekivanja. Program je važan strateški dokument koji bi trebao pridonijeti razvoju hrvatske poljoprivrede i ruralnog prostora, temeljem kojega će njegovim korisnicima biti dostupno nešto više od 2,3 milijarde eura u narednih sedam godina.

Prioriteti Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za programsko razdoblje od 2014. do 2020. godine su:

- poticanje prijenosa znanja i inovacija u poljoprivredi, šumarstvu i ruralnim područjima
- jačanje isplativosti i konkurentnosti svih vrsta poljoprivrede te promicanje inovativnih poljoprivrednih tehnologija i održivog upravljanja šumama
- promicanje organizacije lanca opskrbe hranom, dobrobiti životinja te upravljanja rizikom u poljoprivredi
- obnavljanje, očuvanje i poboljšanje ekosustava povezanih s poljoprivredom i šumarstvom
- promicanje učinkovitosti resursa te poticanje pomaka prema gospodarstvu s niskom razinom ugljika otpornom na klimatske promjene u poljoprivrednom, prehrambenom i šumarskom sektoru
- promicanje društvene uključenosti, suzbijanja siromaštva te gospodarskog razvoja u ruralnim područjima.

Financijska sredstva koristit će se kroz 16 mjera Programa koje doprinose ciljevima ZPP:

- jačanju konkurentnosti sektora poljoprivrede i šumarstva
- poboljšanju okoliša i krajolika
- postizanje uravnoteženog teritorijalnog razvoja ruralnih gospodarstava i zajednica, uključujući stvaranje i zadržavanje radnih mjesta.

Ciljevi i prioriteti Programa trebaju dati odgovor na potrebu unapređenja stanja u stočarstvu, povećanju i konkurentnosti proizvodnje i diverzifikaciji proizvoda kako bi se ispravno nosili s izazovima i poteškoćama koje nose međunarodne integracije. Iz tog razloga pristup poljoprivredi u narednom razdoblju poljoprivredna gospodarstva radi korištenje sredstava iz II. stupa moraju prilagoditi ciljevima i aktivnostima Programa.

Prilog 1. UVOZ I IZVOZ STOČARSKIH I RIBARSKIH PROIZVODA - REPUBLIKA HRVATSKA 2013. - 2014. GODINA

CT	PROIZVOD	2013.			2014.		
		Uvoz \$	Izvoz \$	Razlika \$	Uvoz \$	Izvoz \$	Razlika \$
	UKUPNO POLJ. I PREHRAMBENA INDUSTRIJA	2.699.972.061	1.498.656.853	-1.201.315.208	3.056.081.711	1.734.663.457	-1.321.418.254
01	ŽIVE ŽIVOTINJE	97.757.630	61.237.671	-36.519.959	106.739.620	68.428.132	-38.311.488
02	MESO I KLAONIČKI PROIZVODI	313.306.924	40.578.264	-272.728.660	391.894.419	53.902.333	-337.992.086
04	MLJEKO I MLIJEČNI PROIZVODI, JAJA, MED	220.191.286	55.121.801	-165.069.485	219.500.947	48.723.567	-170.777.380
05	PROIZVODI ŽIVOTINJSKOG PORIJ. NESPOM.	11.369.944	5.230.303	-6.139.641	9.918.353	6.047.674	-3.870.679
15	ŽIVOTINJSKE MASTI I ULJA	2.999.849	3.783.687	783.838	2.042.506	4.373.635	2.331.129
16	PRERAĐEVINE OD MESA	34.159.188	69.310.093	35.150.905	45.293.370	61.498.378	16.205.008
23	HRANA PRIPREMLJENA ZA ŽIVOTINJE	220.041.320	58.254.689	-161.786.631	248.078.051	97.843.030	-150.235.021
	UKUPNO STOČARSTVO	899.826.141	293.516.508	-606.309.633	1.023.467.266	340.816.749	-682.650.517
03	RIBE, LJUSKARI, MEKUŠCI I OSTALI BESKRALJEŽNJACI	83.692.121	123.842.803	40.150.682	98.067.599	154.137.851	56.070.252
16	PRERAĐEVINE OD RIBA, LJUSKARA	22.680.994	30.077.374	7.396.380	27.540.937	35.081.598	7.540.661
	UKUPNO RIBARSTVO	106.373.115	153.920.177	47.547.062	125.608.536	189.219.449	63.610.913
	UKUPNO STOČARSTVO I RIBARSTVO	1.006.199.256	447.436.685	- 558.762.571	1.149.075.802	530.036.198	-619.039.604

Izvor: DZS, Obrada: HGK - Sektor za poljoprivredu, prehrambenu industriju i šumarstvo

Ako se ukupan uvoz živih goveda i svinja i mesnih prerađevina preračuna na živu vagu u Hrvatsku uvezeno je:

U 2013. godini		U 2014. godini	
116.181	komada goveda (420 kg, R 52%)	151.679	komada goveda (420 kg, R 52%)
1.006.616	komada svinja (100 kg, R 80%)	1.282.866	komada svinja (100 kg, R 80%)

Prilog 2. Uvoz i izvoz stočarskih i ribarskih proizvoda 2011. - 2014. godina u 000 USD

	PROIZVOD	2011. godina		2012. godina		2013. godina		2014. godina		Razlika ukupno
		Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	Uvoz	Izvoz	
	UKUPNO POLJ. I PREHRAMBENA INDUSTRIJA	2.253.148	1.417.847	2.531.957	1.592.555	2.699.972	1.498.657	3.056.081	1.734.663	-4.297.436
1.	Žive životinje	145.350	46.887	126.837	59.518	97.758	61.238	106.740	68.428	-240.614
2.	Meso i klaonički proizvodi	205.339	30.879	255.199	24.920	313.307	40.578	391.894	53.902	-1.015.460
3.	Mlijeko i mliječni proizvodi, jaja, med	146.128	64.518	150.762	68.098	220.191	55.122	219.501	48.724	-500.125
4.	Proizvodi životinjskog porij. Nespom.	16.406	11.587	13.761	7.531	11.370	5.230	9.918	6.048	-21.059
5.	Životinjske masti i ulja	3.049	4.911	2.885	5.092	3.000	3.784	2.043	4.374	7.184
6.	Preradevine od mesa	34.646	57.683	34.389	70.228	34.159	69.310	45.293	61.498	110.231
7.	Hrana pripremljena za životinje	173.482	48.106	202.835	54.610	220.041	58.255	248.078	97.843	-585.623
8.	Ukupno stočarstvo	724.400	364.572	786.670	289.998	899.826	293.517	1.023.467	340.817	-2.245.460
9.	Ribe, ljuskari, mekušci i ostali beskralježnjaci	83.683	144.329	90.905	127.427	83.692	123.843	98.068	154.138	193.389
10.	Preradevine od riba, ljuskara	21.930	23.725	22.496	27.915	22.681	30.077	27.541	35.082	22.151
11.	Ukupno ribarstvo	105.613	168.054	113.401	155.342	106.373	153.920	125.609	189.220	215.540
12.	Ukupno stočarstvo i ribarstvo	830.013	432.626	900.071	445.341	1.006.199	447.437	1.149.076	530.036	-2.029.920